

RYNEK PRACY W MAŁOPOLSCE

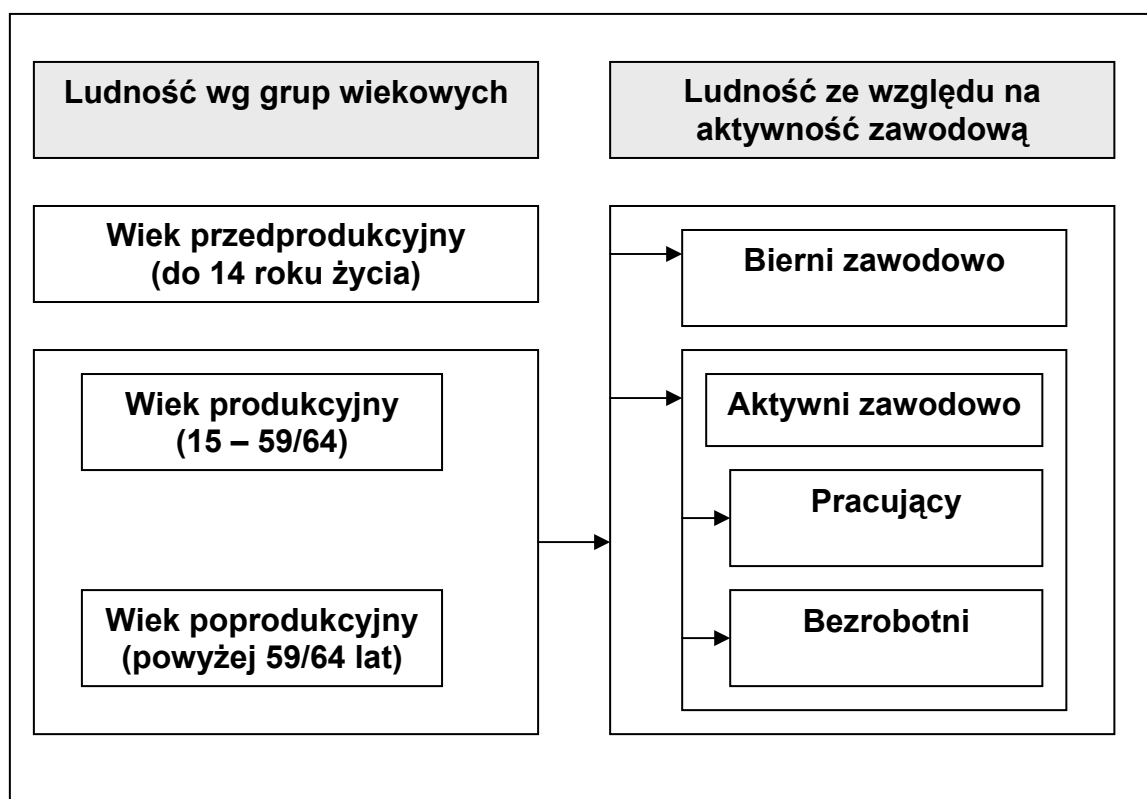
RAPORT ZA ROK 2009

maj 2010 r.

RYNEK PRACY W MAŁOPOLSCE

1. ZAKRES TEMATYCZNY I DEFINICJE

Informacja o rynku pracy pochodzi z dwóch podstawowych źródeł danych. Jednym z nich są statystyki bezrobocia gromadzone przez publiczne służby zatrudnienia (PSZ) (powiatowe oraz wojewódzkie urzędy pracy), w których zawarte są dane o osobach bezrobotnych. Drugim źródłem danych jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) realizowane przez Główny Urząd Statystyczny (GUS), które gromadzi informacje nt. osób aktywnych oraz biernych zawodowo. W niniejszym opracowaniu zostaną zaprezentowane wskaźniki obejmujące informację o ludności z punktu widzenia aktywności zawodowej z wykorzystaniem przywołanych źródeł uzupełnionych o informację dostępną z badań prowadzonych w tym zakresie. Informacje na podstawie BAEL prezentowane są w podziale na poszczególne województwa, gdyż na takim poziomie badania te mają charakter reprezentatywny, podczas gdy informacje ze statystyk powiatowych urzędów pracy możliwe są do przedstawienia w ujęciu poszczególnych powiatów. Część opracowania poświęcona grupom osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zaprezentowana będzie na bazie danych z rejestrów PUP na poziomie każdego z powiatów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie definicji GUS

W statystyce publicznej występują dwie podstawowe klasyfikacje ludności z punktu widzenia aktywności zawodowej. Informacja o tych klasyfikacjach zawarta jest na poniższym schemacie. Pierwsza z nich dotyczy podziału ludności ze względu na wiek i wyróżnia 3 grupy ludności:

- wiek przedprodukcyjny (osoby w wieku do 14 lat),
- wiek produkcyjny (od 15 lat do 59 dla kobiet oraz 64 dla mężczyzn, czyli cezura pomiędzy wiekiem aktywności zawodowej i wiekiem emerytalnym),
- wiek poprodukcyjny (powyżej 60 dla kobiet i 65 dla mężczyzn).

Osoby w wieku 15 lat i więcej to osoby w wieku aktywności zawodowej. Grupa ta ze względu na rodzaj aktywności dzieli się na aktywnych i biernych zawodowo. Osoby aktywne zawodowo, to osoby pracujące oraz osoby bezrobotne. Osoby bierne zawodowo to osoby które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne. Przyczyną bierności zawodowej może być m.in.: emerytura, podjęta nauka (w tym uzupełnianie kwalifikacji), choroba (w tym niepełnosprawność), obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu oraz przekonanie o niemożności znalezienia pracy.

Relacja grup z tych dwóch klasyfikacji buduje trzy najważniejsze wskaźniki opisujące rynek pracy:

- współczynnik aktywności zawodowej mierzony jest jako udział osób aktywnych zawodowo w grupie osób w wieku 15 lat i więcej,
- wskaźnik zatrudnienia mierzony jest jako udział osób pracujących w grupie osób w wieku 15 lat i więcej,
- wskaźnik bezrobocia mierzony jest jako udział osób bezrobotnych w grupie aktywnych zawodowo.

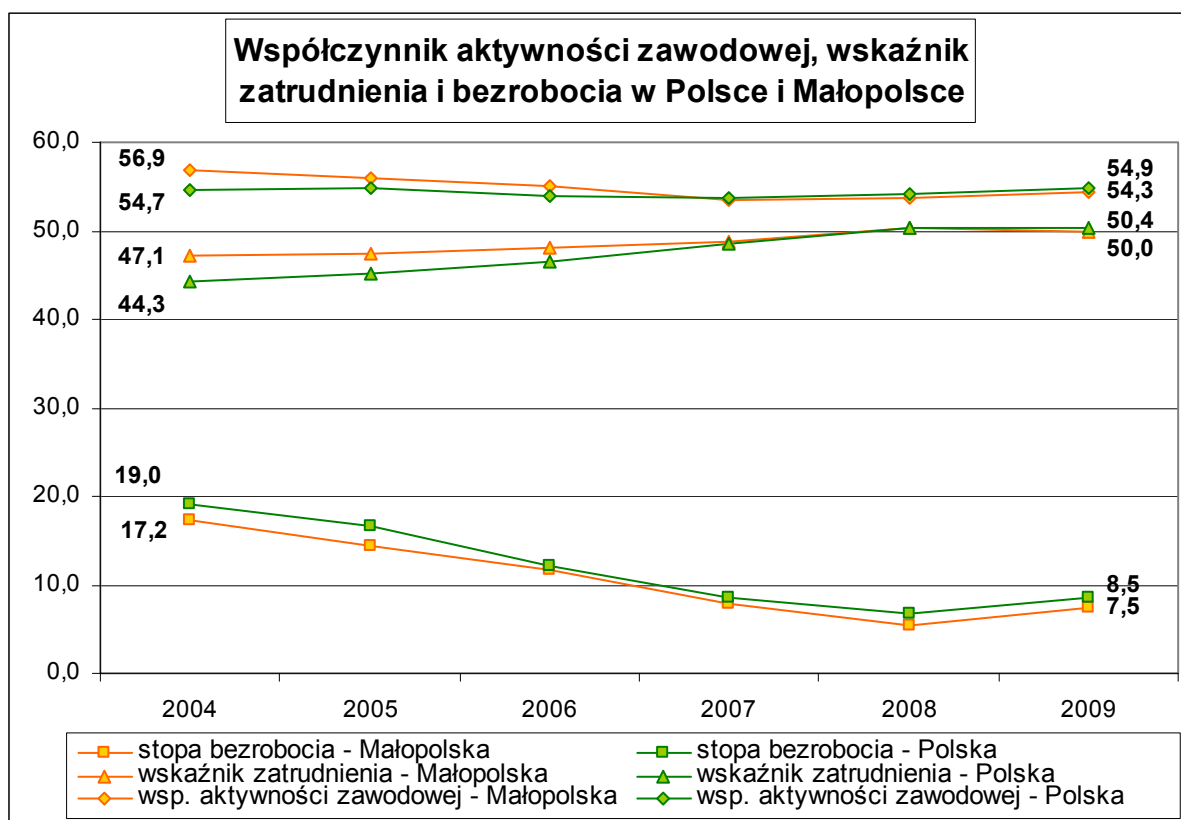
W statystyce publicznej pojawiają się dwie definicje osoby bezrobotnej, jedna w oparciu o dane rejestrowe (stopa bezrobocia rejestrowana) oraz w oparciu o Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Bezrobotny wg kryterium rejestrowego, to osoba, która jest zarejestrowana w urzędzie pracy jako bezrobotna.

Osoba bezrobotna wg BAEL to osoba niepracująca, aktywnie poszukująca pracy oraz gotowa ją podjąć w przeciągu dwóch tygodni od momentu badania.

2.1 GŁÓWNE TENDENCJE NA RYNKU PRACY W MAŁOPOLSCE W 2009 ROKU

Wskaźniki aktywności zawodowej, zatrudnienia oraz bezrobocia dla Polski i Małopolski prezentuje poniższy wykres.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

Jak widać na wykresie, w Małopolsce przez długi czas utrzymywała się dużo bardziej korzystna sytuacja dla wszystkich 3 wskaźników, niż średnio w Polsce. Obecnie wartość współczynnika aktywności zawodowej w Małopolsce jest niższa (54,3%), niż w Polsce (54,9%). Do roku 2007 wartość wskaźnika zarówno dla Polski i Małopolski malała, potem zaczęła powoli rosnąć. W 2008 roku miał miejsce wzrost wartości wskaźnika o 0,5 punktu procentowego w Polsce i tylko 0,2 w Małopolsce, natomiast w 2009 roku wzrost wyniósł w obydwu przypadkach 0,7 punktu procentowego. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i Małopolsce wzrastał od 2007 roku. W 2008 roku wzrost był znaczący, wyniósł bowiem 1,8 punktu procentowego w skali kraju i 1,4 dla Małopolski, jednakże wskutek spowolnienia gospodarczego w 2009 trend ten został zahamowany. W województwie wskaźnik zatrudnienia zmalał o 0,3 punktu procentowego i wyniósł 50%, natomiast w kraju jego średnia wartość pozostała bez zmian w stosunku do roku poprzedniego (50,4%). Tym samym wzrosła również wartość stopy bezrobocia dla Małopolski i Polski w 2009 roku. O ile na koniec 2008 roku wg BAEL stopa bezrobocia w Małopolsce była dużo niższa niż w skali

kraju i wynosiła 5,5% (w Polsce odpowiednio 6,7%), to rok później w województwie zanotowano wzrost tego wskaźnika o aż 2 punkty procentowe (do 7,5%). W skali kraju wzrost był nieco mniejszy i wyniósł 1,8 punktu procentowego (do 8,5%).

Z dotychczasowej analizy wynika, że w latach 2005-2009 Małopolska pogorszyła swoją pozycję w odniesieniu do średniej ogólnopolskiej w zakresie analizowanych wskaźników.

Tabela . Zmiana wskaźników rynku pracy w województwach w 2009 roku

	współczynnik aktywności zawodowej			wskaźnik zatrudnienia			stopa bezrobocia		
	2008	2009	08-09	2008	2009	08-09	2008	2009	08-09
dolnośląskie	52,9	54,0	1,1	48,1	48,5	0,4	9,0	9,5	0,5
kujawsko-pomorskie	52,4	54,9	2,5	47,7	49,2	1,5	8,0	10,9	2,9
lubelskie	55,2	55,7	0,5	50,4	50,3	-0,1	8,4	10,5	2,1
lubuskie	52,4	53,5	1,1	49,0	48,4	-0,6	4,8	9,5	4,7
łódzkie	55,3	54,9	-0,4	51,6	50,7	-0,9	6,0	7,7	1,7
małopolskie	53,6	54,3	0,7	50,4	50,0	-0,4	5,5	7,5	2,0
mazowieckie	58,9	58,8	-0,1	55,3	55,3	0,0	5,6	6,3	0,7
opolskie	51,2	53,7	2,5	47,8	48,4	0,6	5,6	9,0	3,4
podkarpackie	54,7	56,6	1,9	50,2	50,9	0,7	7,2	10,2	3,0
podlaskie	54,6	54,9	0,3	51,1	51,0	-0,1	6,9	6,4	-0,5
pomorskie	52,7	52,4	-0,3	49,8	49,0	-0,8	3,9	7,8	3,9
śląskie	51,7	52,5	0,8	48,3	49,0	0,7	6,8	7,2	0,4
świętokrzyskie	56,6	56,0	-0,6	51,6	49,9	-1,7	9,6	10,6	1,0
warmińsko-mazurskie	51,3	52,4	1,1	47,5	48,0	0,5	7,2	8,5	1,3
wielkopolskie	55,0	56,0	1,0	51,6	51,9	0,3	6,3	8,6	2,3
zachodniopomorskie	50,4	52,2	1,8	45,6	46,8	1,2	8,6	11,8	3,2
Polska	54,2	54,9	0,7	50,4	50,4	0,0	6,7	8,5	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

Województwami o najwyższej wartości współczynnika aktywności zawodowej w 2009 roku były: mazowieckie (58,8), podkarpackie (56,6), wielkopolskie (56) oraz świętokrzyskie (56). Małopolska pod względem tego wskaźnika w 2008 roku zajmowała 8. miejsce spośród wszystkich województw, natomiast w 2009 spadła na miejsce 9. Największą dynamikę wzrostową odnotowały województwa opolskie, kujawsko-pomorskie, podkarpackie oraz zachodniopomorskie.

Pod względem wskaźnika zatrudnienia w 2009 roku najwyższą wartością wyróżniały się województwa: mazowieckie (55,3), wielkopolskie (51,9), podlaskie (51) oraz podkarpackie (50,9). Małopolska (50), podobnie jak w 2008, zajmowała 7. pozycję. Województwami,

w których najdynamiczniej wzrastała wartość wskaźnika zatrudnienia były: kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie, podkarpackie i śląskie.

Województwami o najniższej wartości wskaźnika bezrobocia (wg BAEL) na koniec 2009 roku są województwa mazowieckie (6,3), podlaskie (6,4), śląskie (7,2) oraz małopolskie (7,5). W stosunku do roku poprzedniego spadek stopy bezrobocia zanotowano tylko w województwie podlaskim i był on stosunkowo niewielki – wyniósł 0,5 punktu procentowego. Wzrost stopy bezrobocia w ostatnim roku spowodował, że Małopolska spadła w rankingu województw z 3. na 4. miejsce.

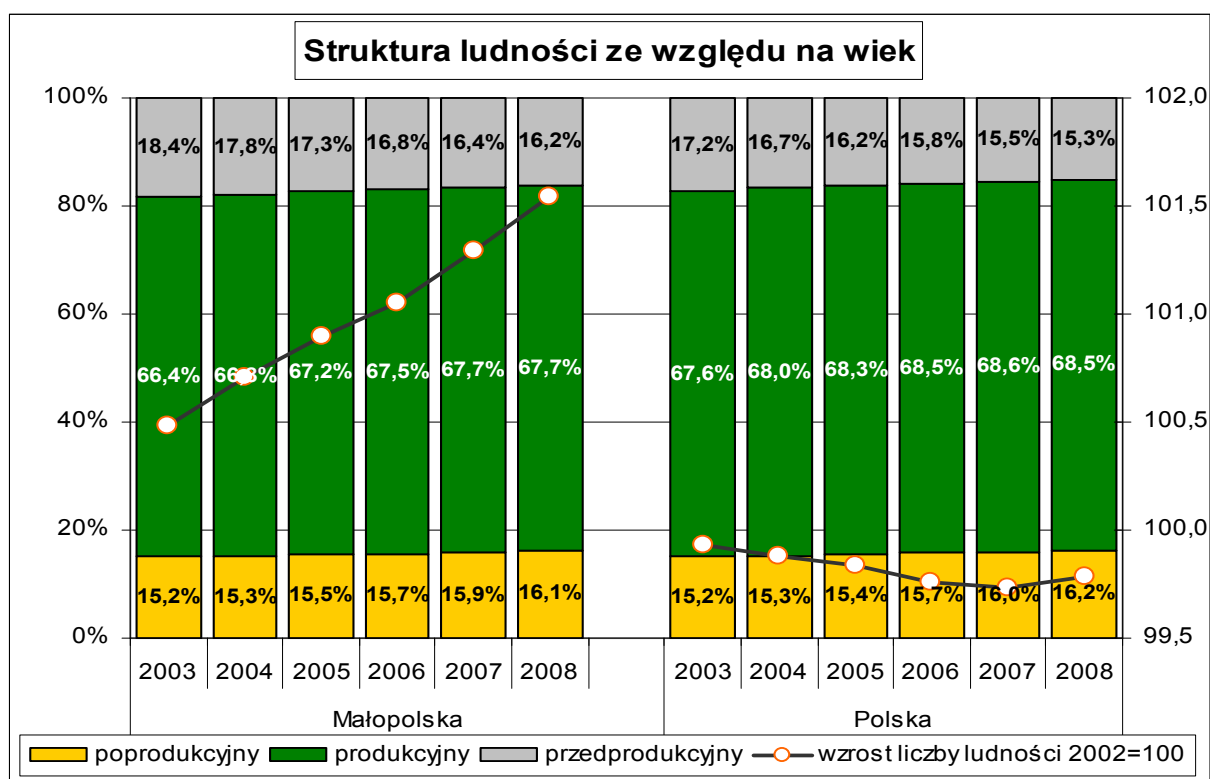
Ogólnie najkorzystniejszymi wartościami wszystkich trzech opisywanych wskaźników charakteryzuje się województwo mazowieckie, które od kilku lat pozytywnie wyróżnia się na tle pozostałych, choć nie było tu widać poprawy w stosunku do roku poprzedniego. Ponadprzeciętną poprawę współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia odnotowały województwa: kujawsko-pomorskie, opolskie, podkarpackie i zachodniopomorskie, równocześnie jednak dało się tu zaobserwować znaczący wzrost stopy bezrobocia (o ok. 3 punkty procentowe), która znacząco przewyższa średnią ogólnopolską. Zmiana wartości wskaźników dla tych województw miała jednak wpływ na poprawę ich pozycji w stosunku do innych regionów Polski. Z ogólnej analizy wskaźników wynika, że pogorszenie pozycji Małopolski w odniesieniu do średniej ogólnopolskiej wynikało przede wszystkim stąd, że część województw rozwijała się dużo szybciej, niż postępował rozwój Małopolski, co spowodowało przesunięcie na niższe pozycje w porównaniu do pozostałych.

W dalszej części opracowania zostaną przedstawione składowe charakterystyki trzech omawianych dotąd wskaźników: aktywności zawodowej, zatrudnienia oraz bezrobocia, zarówno dla Małopolski, jak i Polski. Zaprezentowane zostaną: liczba osób biernych zawodowo, aktywnych zawodowo, pracujących i bezrobotnych oraz ludność z punktu widzenia wieku: przedprodukcyjnego, produkcyjnego oraz poprodukcyjnego. W pierwszej kolejności będą to charakterystyki demograficzne, które budują wspomniane wskaźniki. Następnie prześledzone zostaną w ujęciu syntetycznym (jako wskaźniki aktywności zawodowej, zatrudnienia i bezrobocia) z punktu widzenia ich zmiany oraz takich cech jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania.

2.2 ZMIANY I ZRÓŻNICOWANIE WSPÓŁCZYNNIKA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ, WSKAŹNIKA ZATRUDNIENIA I BEZROBOCIA

Na koniec 2008 roku¹ Małopolska liczyła 3 287 tys. mieszkańców, czyli o 8 100 osób więcej niż w poprzednim roku. Był to największy przyrost ludności w ostatnich kilku latach. Jak podaje Urząd Statystyczny w Krakowie, główną przyczyną wzrostu liczby mieszkańców był dodatni przyrost naturalny (wzrost liczby urodzeń w 2008 roku był najwyższy od 10 lat) oraz dodatnie saldo migracji stałej oraz czasowej.

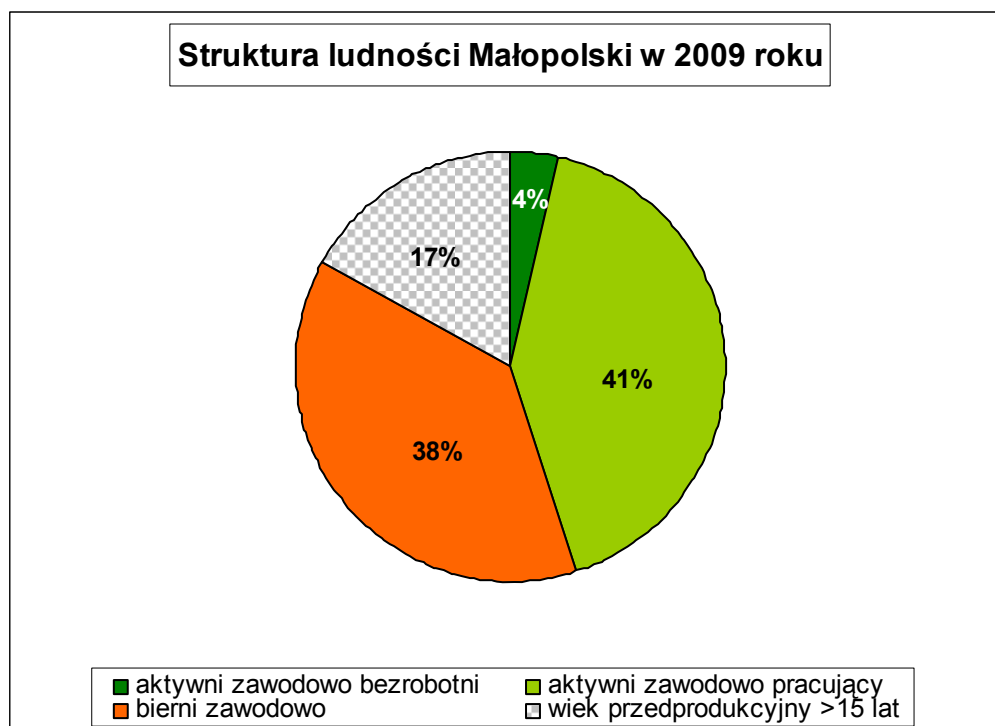
W 2008 roku województwo małopolskie było jednym z dziewięciu województw, w których miał miejsce wzrost liczby ludności w stosunku do roku poprzedniego. Największy wzrost miał miejsce w województwach, w których liczba mieszkańców wzrasta od lat: mazowieckim, pomorskim, wielkopolskim oraz małopolskim. Ogólnie w Polsce w 2008 roku liczba ludności wzrosła o 0,05%, podczas gdy w roku 2007 miał miejsce spadek (o 0,03%). Obecnie Małopolska plasuje się na 4. miejscu w kraju pod względem przyrostu liczby ludności. Mieszkańcy stanowią 8,6% ogółu ludności Polski, a ich udział stopniowo i systematycznie wzrasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

¹ Stan i ruch naturalny ludności w województwie małopolskim w 2008 roku. Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków lipiec 2009, źródło: http://www.stat.gov.pl/krak/69_913_PLK_HTML.htm.

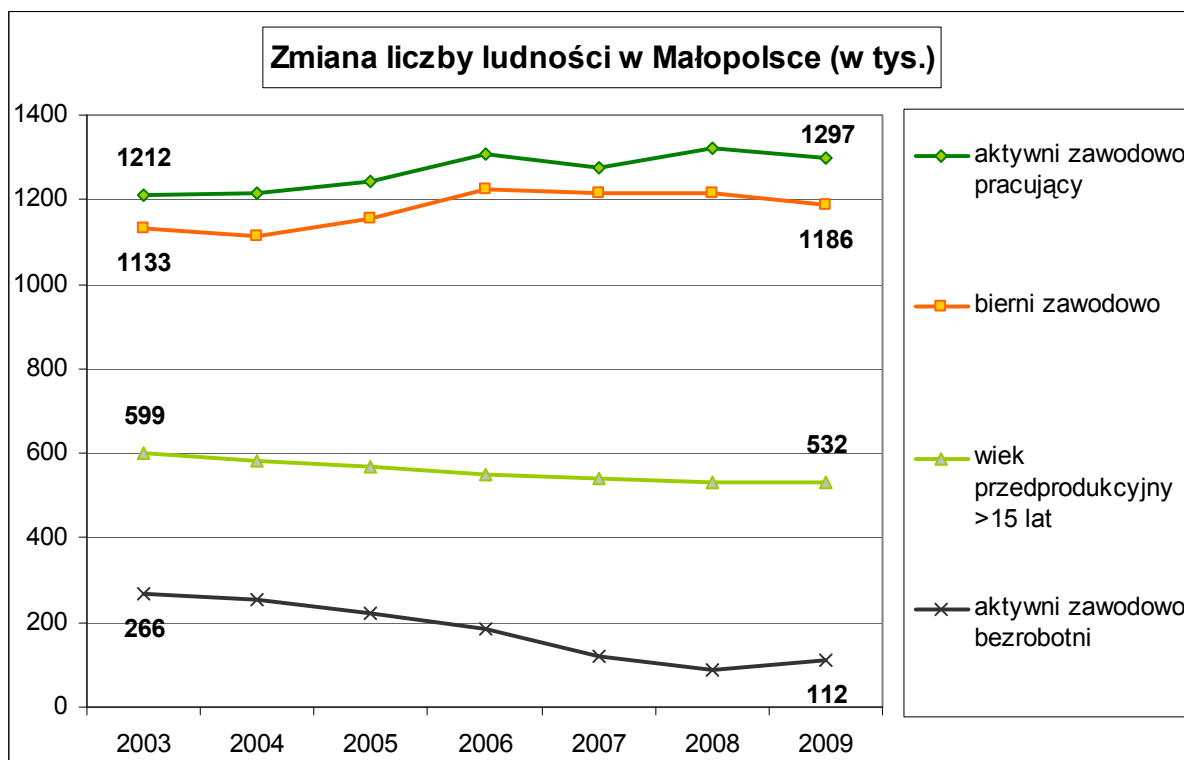
Obok wzrostu liczby ludności w Małopolsce kolejny rok z rzędu odnotowuje się zmniejszenie populacji dzieci i młodzieży, co przedstawione jest na powyższym wykresie. Mimo to, struktura mieszkańców Małopolski nadal jest młodsza, niż w całej Polsce. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym (do 15 lat) w Małopolsce w 2008 roku wynosił 16,2% i był mniejszy niż rok wcześniej (16,4%). Co charakterystyczne, ma miejsce stały wzrost liczby i udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (w Małopolsce z 493 675 w 2003 roku, co stanowiło 15,2% do 520 449 w 2007 roku, co stanowiło 15,9%, a następnie do 529 122 czyli 16,1% w 2009). Jak wskazuje większość prognoz, udział osób w tej grupie ludności będzie wzrastał, co związane jest bezpośrednio ze starzeniem się społeczeństwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności*, GUS

W końcu 2009 roku w Małopolsce osoby biernie zawodowo stanowiły 38%. Osoby aktywne zawodowo obejmowały 45% liczby ludności Małopolski (4% stanowiły osoby bezrobotne, a 41% osoby pracujące). Średnio na 1 osobę pracującą przypada 1,5 osoby z różnych powodów pozostającej bez zatrudnienia (proporcja 41:59). W poprzednich latach proporcja ta była bardziej niekorzystna dla rynku pracy.

W poprzednich latach zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych dokonywała się w największej mierze za sprawą wzrostu pracujących oraz osób biernych zawodowo (przy równoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym). W roku 2009 wg statystyk miał miejsce spadek pracujących i biernych zawodowo oraz wzrost osób bezrobotnych.

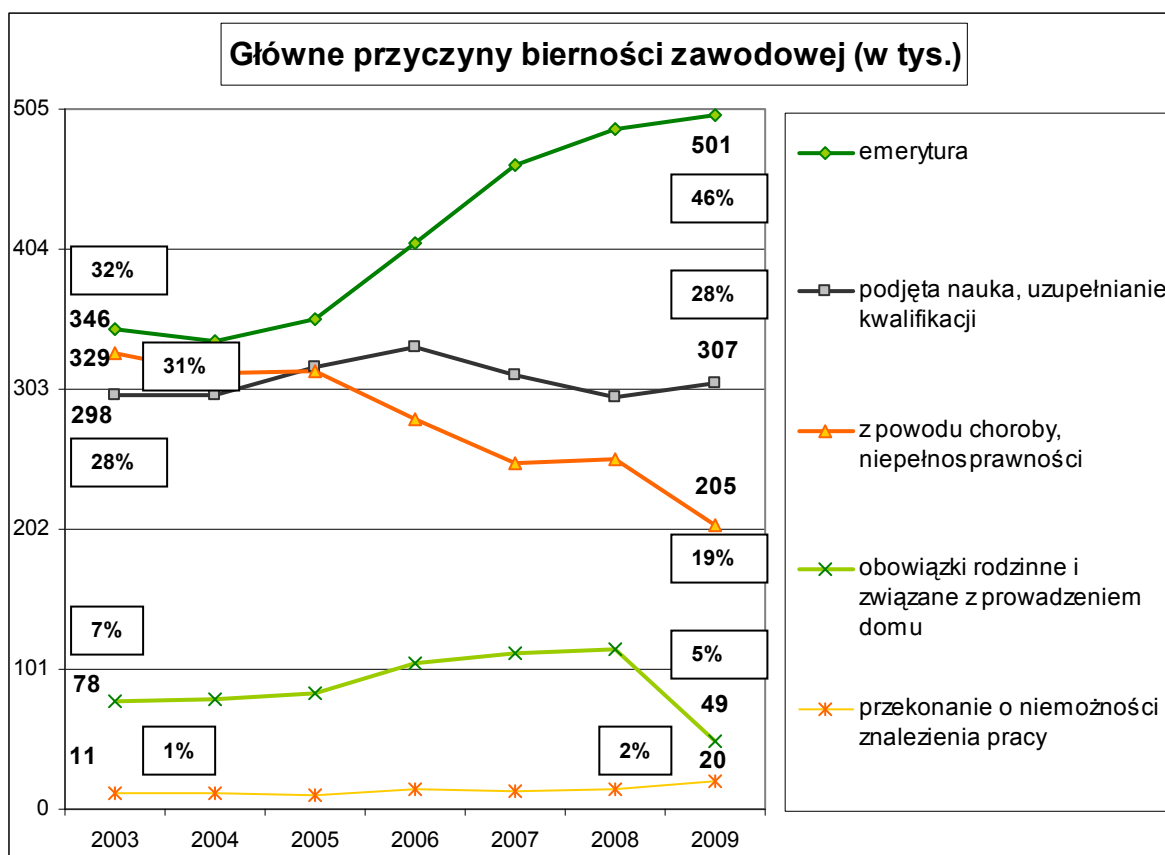

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

Z danych wynika, że liczba osób biernych zawodowo, porównując rok 2009 do poprzedniego roku zmalała o 31 tys. W 2008 ich liczba wynosiła 1 217 tys., natomiast na koniec 2009 już 1 186 tys. Z punktu widzenia prezentowanych zmian ważne jest zaprezentowanie tej kategorii według głównych przyczyn bierności zawodowej.

Główną przyczyną bierności zawodowej w Małopolsce w 2009 roku było pozostawanie na emeryturze (501 tys., 46% biernych zawodowo, wzrost o 4 punkty procentowe w porównaniu do poprzedniego roku), podjęcie nauki oraz uzupełnienie kwalifikacji (307 tys., 28% biernych zawodowo, wzrost o 3 punkty procentowe) oraz choroby lub niepełnosprawność (205 tys., 22% biernych zawodowo, spadek o 3 punkty procentowe). Kolejnymi powodami dla pozostawania w bierności zawodowej były obowiązki rodzinne związane z prowadzeniem domu (49 tys. 5%), przekonanie o niemożności znalezienia pracy (20 tys., 2%). Co charakterystyczne, w ostatnich latach obserwuje się znaczący spadek ludności biernej zawodowo, która jako przyczynę wskazywała chorobę lub niepełnosprawność, jak również obowiązki rodzinne związane z prowadzeniem domu (tu liczba wskazań zmalała o połowę w stosunku do roku poprzedniego). Równocześnie miał miejsce znaczący wzrost liczby ludności biernej zawodowo ze względu na uzyskanie uprawnień emerytalnych. Jak podają różne źródła w 2007 w całej Polsce miał miejsce wzrost liczby ludności uzyskującej uprawnienia emerytalne o 200 tys. osób, natomiast w 2008 o 215 tys. Nagły wzrost liczby

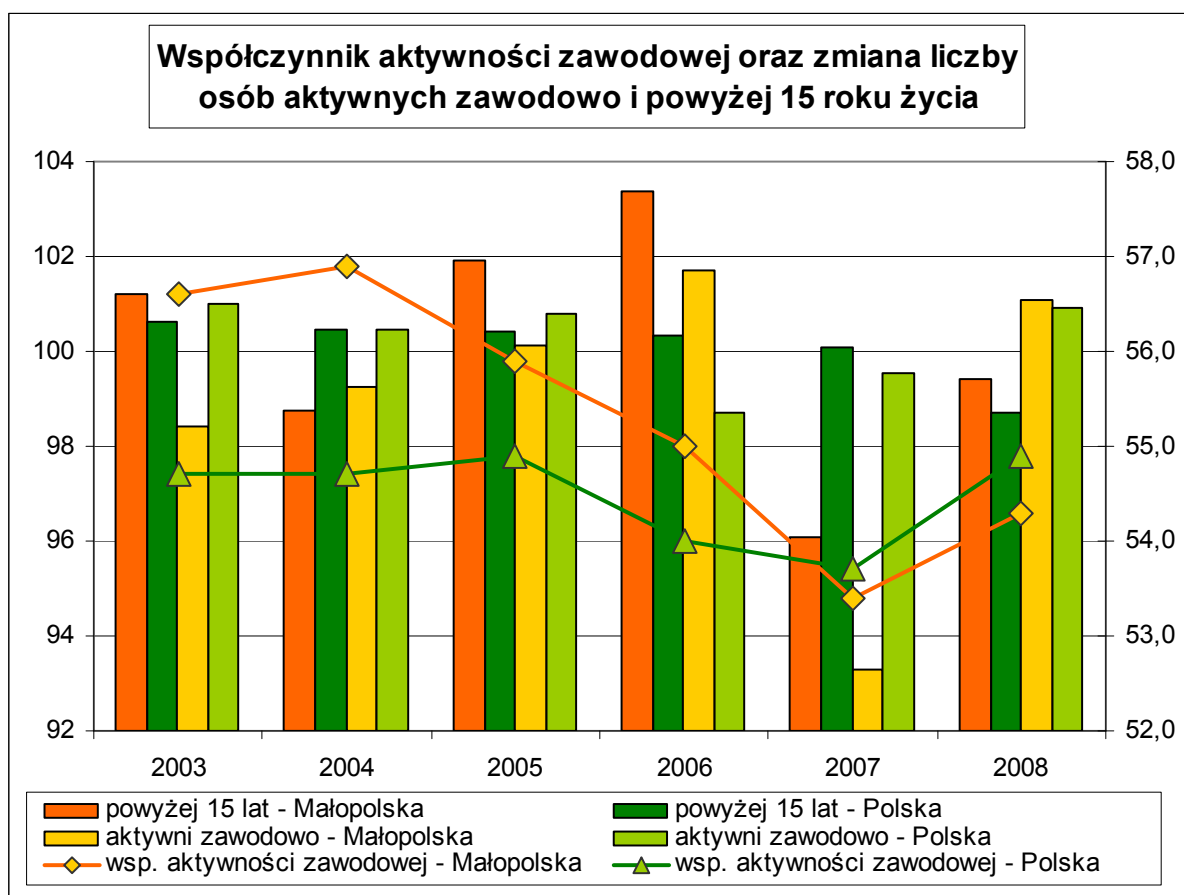
emerytów w ostatnich dwóch latach wynika z zapowiadanej od dłuższego czasu reformy emerytalnej, która miała za zadanie ograniczenie łatwego dostępu do emerytur. Duża część ludności w wieku przedemerytalnym obawiając się utraty możliwości nabycia świadczeń emerytalnych na bazie obowiązujących zasad wystarała się o nią wcześniej. Sytuacja taka spowodowała lawinowy wzrost liczby osób starających się o emeryturę w latach 2007 i 2008. W roku 2009 wzrost liczby emerytów był mniejszy, niż w ostatnich 3 latach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

2.2.1 WSKAŹNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

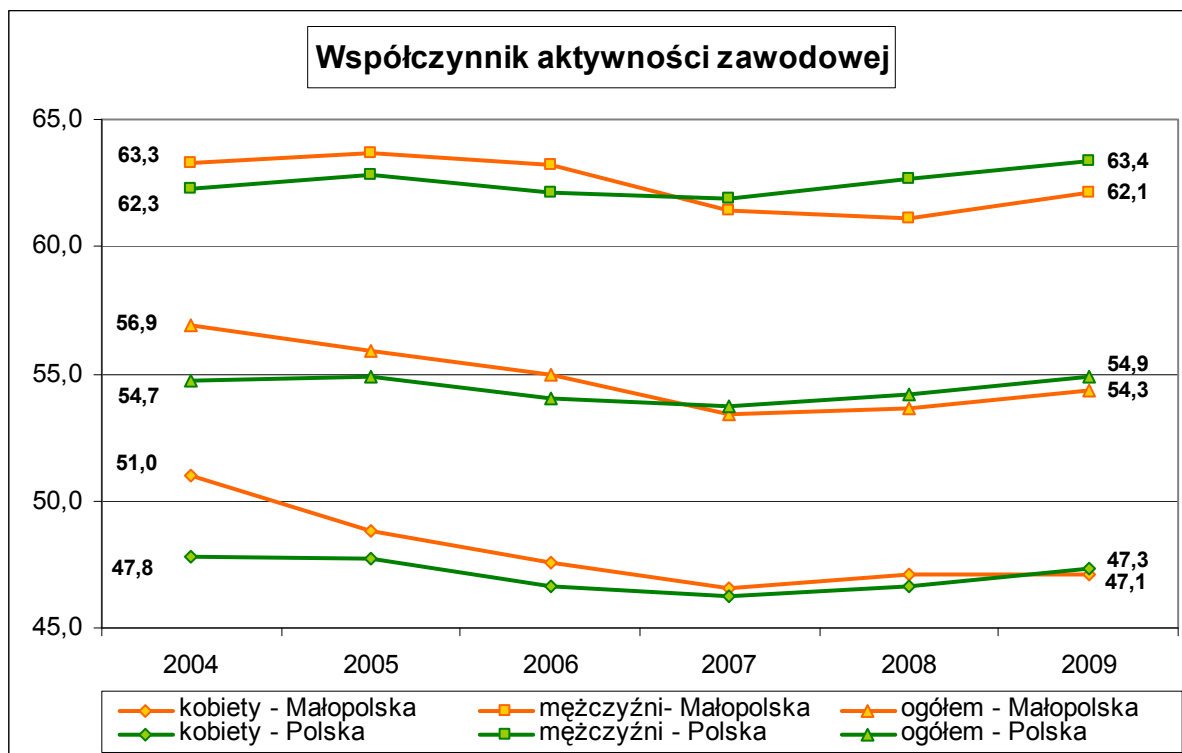
Wskaźnik aktywności zawodowej definiowany jest jako liczba aktywnych zawodowo (tzw. siły roboczej) w grupie osób 15 lat i więcej. Przyjmuje się, że pozytywną tendencją jest wzrost tego wskaźnika. Wartość wskaźnika rośnie wraz ze wzrostem liczby osób aktywnych zawodowo i/lub zmniejszaniem się grupy osób powyżej 15 roku życia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności*, GUS

Jak widać na powyższym wykresie, zarówno w Małopolsce i w Polsce wartość wskaźnika zmienia się – dla Polski zaczęła spadać od 2006 roku, natomiast w Małopolsce proces ten zaobserwować było można już rok wcześniej. Wtedy to współczynnik aktywności zawodowej dla Małopolski po raz pierwszy od kilku lat spadł poniżej średniej dla Polski. Od 2007 roku wartość współczynnika wzrasta zarówno w skali kraju, jak i w regionie. Zmiana ta wynika przede wszystkim ze wzrostu liczby osób aktywnych zawodowo oraz spadku liczby osób do 15. roku życia. W 2008 roku zmiany liczby tych dwóch grup w Małopolsce były bardziej niekorzystne, niż w Polsce. Aktualnie współczynnik aktywności zawodowej w Małopolsce

wynosi 54,3%, natomiast w Polsce 54,9% (w obydwu przypadkach wzrost wyniósł 0,7 punktu procentowego w stosunku do poprzedniego roku).

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności*, GUS

Współczynnik aktywności zawodowej jest znacznie zróżnicowany ze względu na płeć. W końcu 2009 roku wynosił 62,1% dla mężczyzn i 47,1% dla kobiet w Małopolsce oraz 63,4% oraz 47,3% dla Polski. W ostatnim roku współczynnik ten w Małopolsce dla kobiet pozostał bez zmian, podczas gdy dla mężczyzn wzrósł.

Niska wartość wskaźnika aktywności zawodowej w Polsce i Małopolsce w porównaniu do krajów europejskich o najwyższej jego wartości wynika z wczesnego odchodzenia z rynku pracy. Mimo wyznaczonego ustawowego wieku, który uprawnia do przechodzenia na emeryturę (60 dla kobiet oraz 65 dla mężczyzn) większość osób wcześniej kończy swą aktywność zawodową. Wynika to przede wszystkim z możliwości odchodzenia na wcześniejszą emeryturę niektórych grup zawodowych. Średnio w Polsce wiek przejścia na emeryturę wynosi ok. 57-58 lat (54 dla kobiet i 61 dla mężczyzn²), a w Małopolsce średni wiek dezaktywizacji zawodowej jest jeszcze niższy i wynosi 54 lata³, przy czym kobiety

² M. Boni, *Generacja 50+: problemy, wyzwania, szanse*, w: J. Tokarz (red.) *Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+. Bariery i szanse*, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Warszawa, 2007

³ M. Fronczek, N. Laurisz, *Rynek pracy w Małopolsce w świetle wskaźników opartych na badaniach sondażowych*, w: J. Górniak, S. Mazur (red.) *Diagnoza rynku pracy i wykluczenia społecznego w Małopolsce. Refleksja nad wykorzystaniem wskaźników*, MSAP AE, Kraków, 2007

z rynku pracy odchodzą o rok wcześniej. Z punktu widzenia zróżnicowania terytorialnego najwyższy poziom aktywności utrzymywał się w dużych miastach regionu (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz), najniższy w małych miastach, natomiast średni poziom na wsi. Z punktu widzenia wykształcenia najdłużej na rynku pracy pozostają osoby z wyższym wykształceniem (średni wiek odchodzenia na emeryturę to 57 lat). Wraz ze spadkiem wykształcenia czas pozostawania na rynku pracy maleje. Wynika to przede wszystkim stąd, że o odchodzeniu na emeryturę w dużej mierze decydują zarobki osiągane z pracy. Osoby, które zarabiają mniej, przechodząc na emeryturę stosunkowo niewiele tracą (często zyskują, ze względu na możliwość dodatkowego legalnego bądź nie zarobkowania). Jak wynika z badań⁴ stopa zastąpienia dochodów z pracy przez emerytury wynosiła średnio 82% dla mężczyzn oraz 84% dla kobiet. Im niższe są wynagrodzenia osób przechodzących na emeryturę tym stopa zastąpienia wyższa. Przywołane charakterystyki: zamieszkiwanie na wsi, niższe wykształcenie, bycie kobietą oraz starszy wiek są korelatami niskiego wynagrodzenia, przez co sprzyjają szybszej dezaktywacji zawodowej.

Głównymi powodami dla wcześniejszej dezaktywacji zawodowej są⁵:

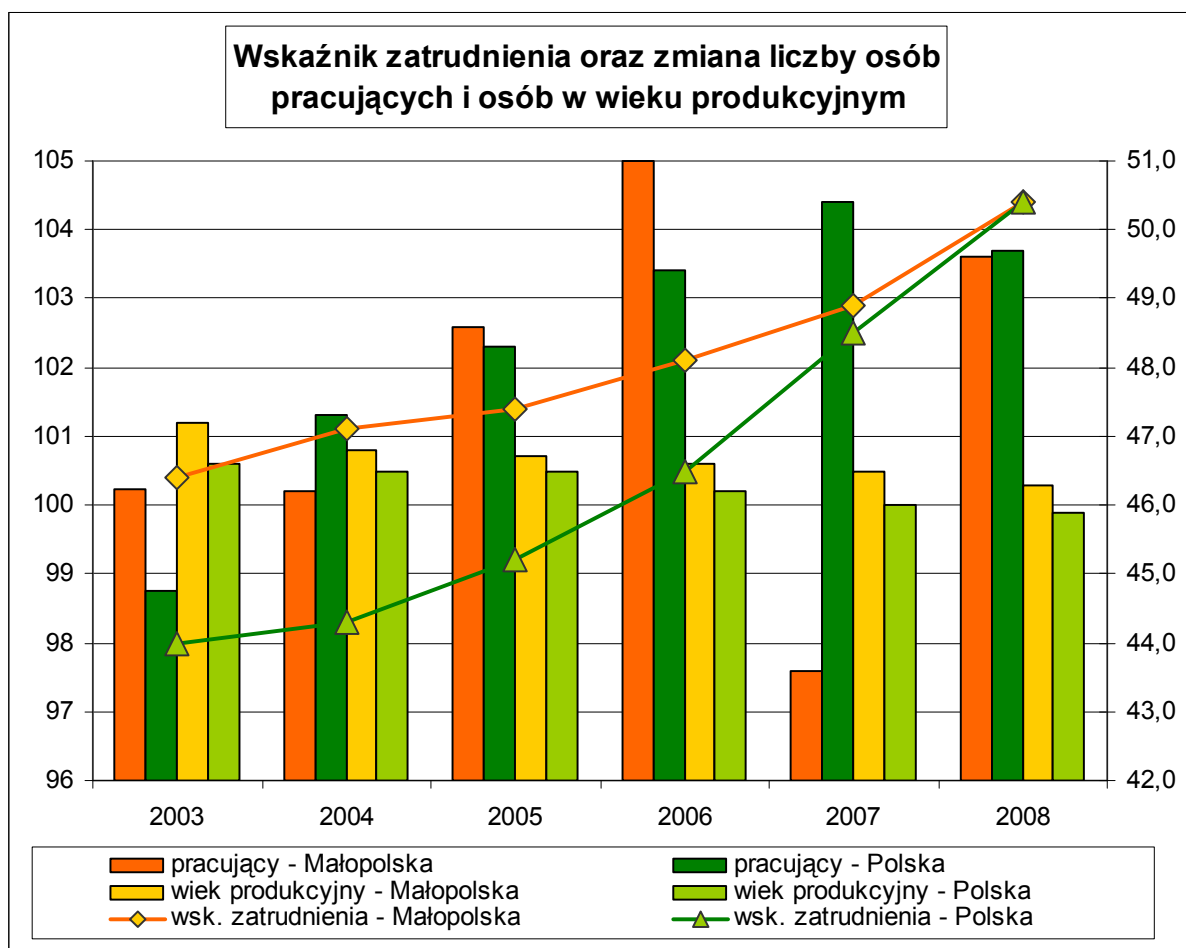
- nabycie odpowiednich uprawnień (w tym prawo do wcześniejszej emerytury). Z wyników analiz wynika, że
- słaby stan zdrowia oraz bezpośrednio z nim związane unikanie nadmiernych obciążeń wynikających z pracy (fizycznych oraz psychicznych),
- trudności ze sprostaniem wymagań oraz zagrożeń płynących ze środowiska zawodowego (w tym przede wszystkim te związane ze stabilnością zatrudnienia),
- odczuwanie konkurencji ze strony osób młodszych (szczególnie w zakresie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami oraz wymaganiami, którym jest trudno sprostać).

⁴ A. Giza – Poleszczuk, M. Góra, J. Litwiński, U. Sztanderska, *Dezaktywizacja osób w wieku okołoemerytalnym. Raport z badań*. Departament analiz Ekonomicznych i Prognoz, MPiPS, Warszawa 2008

⁵ ibidem

WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA

Wskaźnik zatrudnienia (stopa zatrudnienia) definiowany jest jako stosunek liczby osób pracujących do liczby osób w wieku produkcyjnym (15-59/64). Wskaźnik aktywności zawodowej i zatrudnienia są powiązane. Podobnie jak w przypadku wskaźnika aktywności zawodowej, pożądana jest jak najwyższa wartość wskaźnika zatrudnienia. Wskaźnik rośnie wraz ze wzrostem pracujących i/lub spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym. Celem polityki zatrudnienia UE do roku 2010 jest osiągnięcie ogólnej stopy zatrudnienia na poziomie 70%, dla kobiet 60%, natomiast dla osób w wieku 55-64 lata 50%. Obecnie najwyższa stopa zatrudnienia utrzymuje się w Holandii (wg EUROSTAT na koniec 2009 wynosiła 77%). Średnia dla UE 27 na koniec 2009 wynosiła 64,6%.

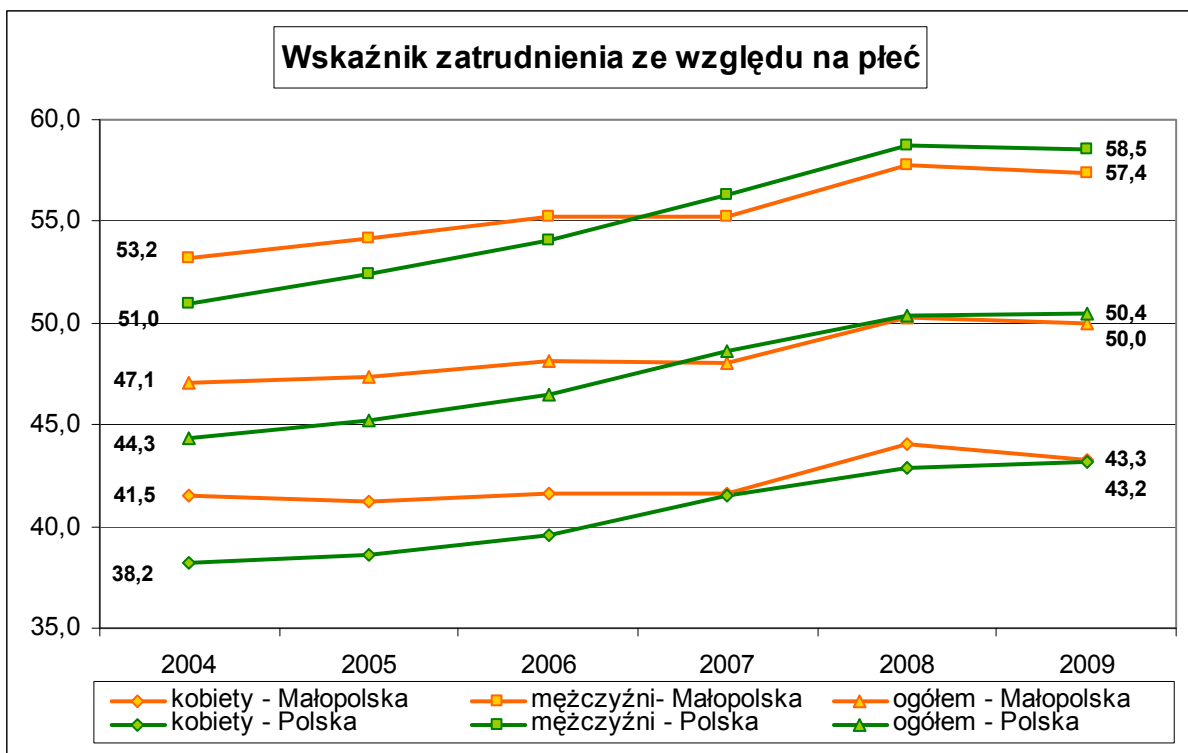

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

Wartość wskaźnika zatrudnienia w 2008 roku w Małopolsce wynosiła 50,3% i w porównaniu do poprzedniego roku była wyższa o 1,4 punktu procentowego. W Polsce wartość wskaźnika wyniosła 50,4% i była wyższa od zeszłorocznej o 1,8 punktu procentowego. Zarówno w Polsce, jak i Małopolsce wskaźnik zatrudnienia stale rośnie. Zmiana wartości wskaźnika

jest przede wszystkim pochodną wzrostu liczby pracujących (zarówno w Polsce i Małopolsce wzrost w 2008 roku przekroczył 3,5%) oraz minimalnych zmian liczby osób w wieku produkcyjnym w porównaniu do zeszłego roku (wzrost w Małopolsce o 0,3% oraz spadek w Polsce o 0,1%).. W 2008 roku wartość wskaźnika zatrudnienia dla Małopolski była niższa od średniej wartości dla Polski. Dotychczasowa długoletnia przewaga Małopolski znikła. Główną przyczyną był większy przyrost osób pracujących w Polsce oraz mniejszy przyrost osób w wieku produkcyjnym. Powyższy wykres prezentuje zbliżenie się krzywych wskaźnika zatrudnienia dla Polski i Małopolski. W 2008 roku wartość dla Polski była o 0,1 punktu procentowego wyższa od tej dla Małopolski. W roku 2009 wartość wskaźnika zatrudnienia dla Polski utrzymała się na poziomie z 2008 roku (50,4%), natomiast dla Małopolski zmalała (o 0,3 punktu procentowego do poziomu 50%).

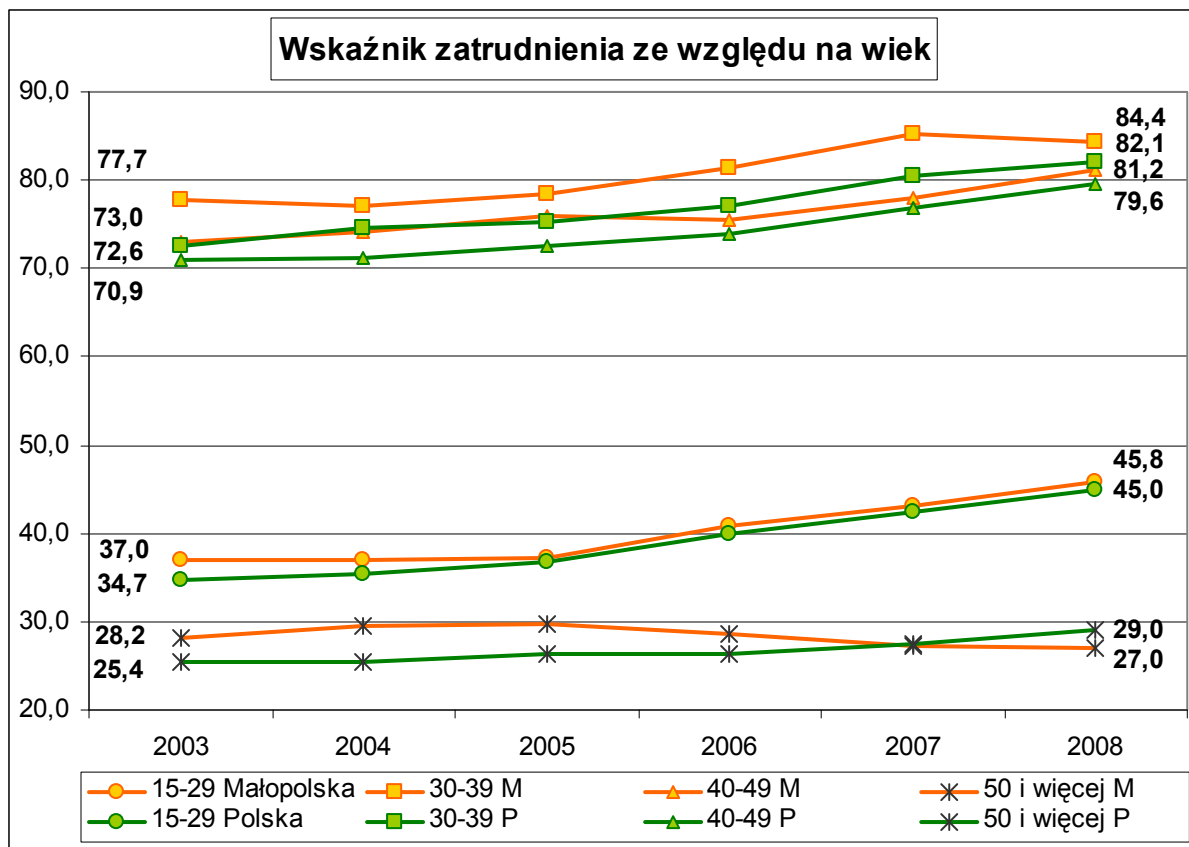
Wskaźnik zatrudnienia jest znacznie zróżnicowany ze względu na takie charakterystyki, jak: płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

Wartość wskaźnika zatrudnienia w Małopolsce różni się o 14,1 punktu pomiędzy kobietami (43,3%), a mężczyznami (57,4%). W okresie 2004-2009 dystans pomiędzy płciami stopniowo wzrastał na niekorzyść kobiet. W opisywanym okresie w Małopolsce miał miejsce wzrost wskaźnika zatrudnienia dla mężczyzn o ok. 4 punkty, podczas gdy dla kobiet wartość na koniec 2007 roku wynosiła niemal tyle samo co na koniec 2004, a pomiędzy 2007 i 2009

wzrósł o niespełna 2 punkty. W ostatnim roku w Małopolsce wartość wskaźnika spadła o 0,8 punktu procentowego wśród kobiet, co nie jest pozytywnym wynikiem w porównaniu do wartości ogółem (wzrost o 0,3 p.p.). Wartość wskaźnika zatrudnienia dla kobiet w Małopolsce jest wyższa jedynie o 0,1 punktu procentowego, niż w Polsce.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

Ze względu na grupy wiekowe widać, że najwyższy wskaźnik zatrudnienia w regionie utrzymuje się w grupie trzydziestolatków (84,4%) oraz czterdziestolatków (81,2%). Wskaźnik zatrudnienia w Małopolsce wzrósł w 2008 roku w stosunku do roku poprzedniego w grupie czterdziestolatków oraz osób w wieku 15-29 lat, w pozostałych kategoriach wiekowych wskaźnik spadł. Wskaźnik zatrudnienia jest wyższy w Małopolsce niż średnio dla Polski (za wyjątkiem grupy osób powyżej 50. roku życia). Najniższy wskaźnik zatrudnienia cechuje grupy osób najstarszych (powyżej 50 roku życia – 27%) oraz najmłodszych (do 29 roku życia - 45,8%). Powód utrzymywania się niskiej wartości wskaźnika zatrudnienia grup najstarszych i najmłodszych jest podobny jak w przypadku niskiego poziomu aktywności zawodowej – chodzi o uzyskanie pewnych świadczeń społecznych w przypadku osób starszych oraz kontynuacja nauki przez osoby młode.

Tytułem podsumowania tej części analizy warto przywołać wyniki badania zrealizowanego przez instytut Lisbon Council⁶, który wskazuje Polską gospodarkę jako jedną z najdynamiczniej rozwijających się w UE (druga po fińskiej). Na podstawie syntetycznego wskaźnika opartego o sześć kategorii związanych z realizacją Strategii Lizbońskiej (wzrost gospodarki, przyrost wydajności pracy, wzrost zatrudnienia, dynamika inwestycji dokonywanych z myślą o przyszłości, kapitał ludzki, w tym oświata i ogólny poziom wykształcenia siły roboczej oraz kondycja finansów publicznych) Polska została wyróżniona jako jeden z najdynamiczniej rozwijających się krajów. Pozytywnie oceniono dynamiczny wzrost gospodarki i szybki przyrost wydajności pracy, natomiast negatywnie rynek pracy (przyrost zatrudnienia) i kapitał ludzki (na tych dwóch wymiarach Polska zajmowała najniższe pozycje wśród 14 badanych krajów UE).

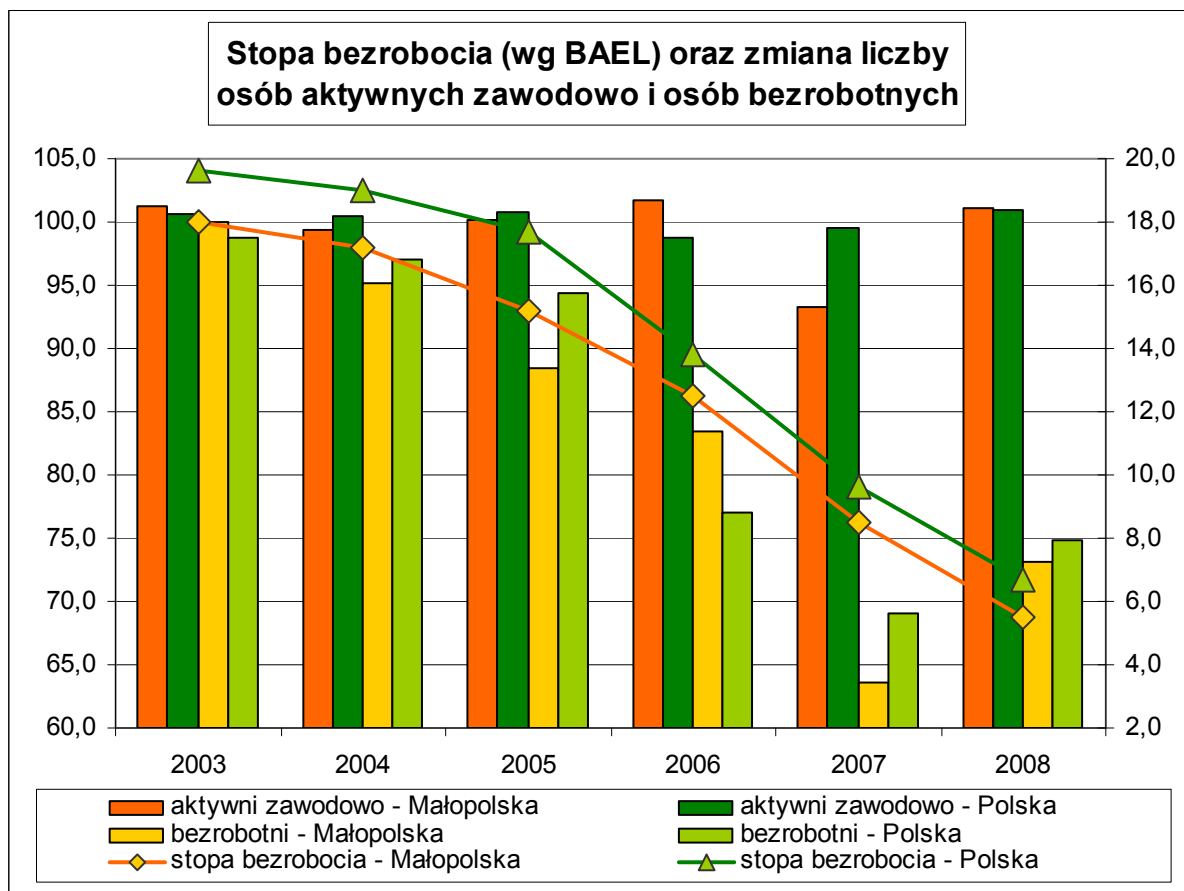
WSKAŹNIK BEZROBOCIA

Wskaźnik bezrobocia obliczany jest jako udział osób bezrobotnych w grupie aktywnych zawodowo. Prezentowane poniżej statystyki pochodzą z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) prowadzonej przez GUS i odbiegają od tych opartych o dane z powiatowych urzędów pracy. Stopa bezrobocia oszacowana na podstawie statystyk powiatowych urzędów pracy jest wyższa, gdyż definicja osoby bezrobotnej jest mniej restrykcyjna. W BAEL decydujące są bowiem chęć i możliwość podjęcia pracy w przeciągu dwóch tygodni od momentu badania, podczas gdy dla stopy bezrobocia rejestrowanego (opartego o dane PUP) liczy się fakt rejestracji w urzędzie. Wartość wskaźnika w obu przypadkach maleje wraz ze zmniejszaniem się liczby bezrobotnych i/lub wzrostem liczby osób aktywnych zawodowo.

W województwie małopolskim stopa bezrobocia wg BAEL na koniec 2009 roku wynosiła 7,5%, podczas gdy w Polsce 8,5%. Stopa bezrobocia wyliczana na podstawie statystyk PUP wynosiła z kolei (9,7% oraz 11,9%). Do 2008 roku zarówno w Polsce, jak i Małopolsce istniały warunki do zmniejszania się stopy bezrobocia. Liczba aktywnych zawodowo wzrastała (w Małopolsce w większym zakresie niż w Polsce) oraz zdecydowanie spadało bezrobocie. Wg BAEL pomiędzy 2007 a 2008 stopa bezrobocia w Małopolsce spadła o 3 punkty, podczas gdy w Polsce o 2,9 (w oparciu o statystyki PUP – w Małopolsce o 1,2 punkty, a w Polsce o 1,7). Tendencja spadkowa została zatrzymana w 2009 roku

⁶ *European Growth and Jobs Monitor 2009*, The Lisbon Council, Frankfurt 2009

w wyniku pogorszenia koniunktury gospodarczej. Nastąpił wzrost stopy bezrobocia o 1,8 punktu procentowego w skali kraju i aż 2 punkty w województwie małopolskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności*, GUS

Równoczesny spadek wskaźnika zatrudnienia oraz wzrost stopy bezrobocia pokazuje, że rok 2009 był dla firm rokiem trudnym. Jak zostało wspomniane, światowy kryzys gospodarczy, który przełożył się na spowolnienie wzrostu gospodarczego w Polsce, nie pozostał bez wpływu na kondycję przedsiębiorstw w Małopolsce. Konieczne dla utrzymania zyskowności firm okazało się ograniczanie kosztów, w tym kosztów zatrudnienia. Pracodawcy nie tylko zwalniali pracowników, ale przede wszystkim ograniczali rekrutację. Sytuacja zatrudnieniowa wyglądała różnie w poszczególnych branżach. Z informacji uzyskanych od pracodawców wynika, że liczba pracowników zmniejszyła się najbardziej w branżach: „przetwórstwo przemysłowe”, „działalność finansowa i ubezpieczeniowa” oraz „handel i naprawy”⁷. Dodatkowo saldo zatrudnienia można było zaobserwować w sekcji „edukacja”, a także w branży związanej z obsługą rynku nieruchomości⁸.

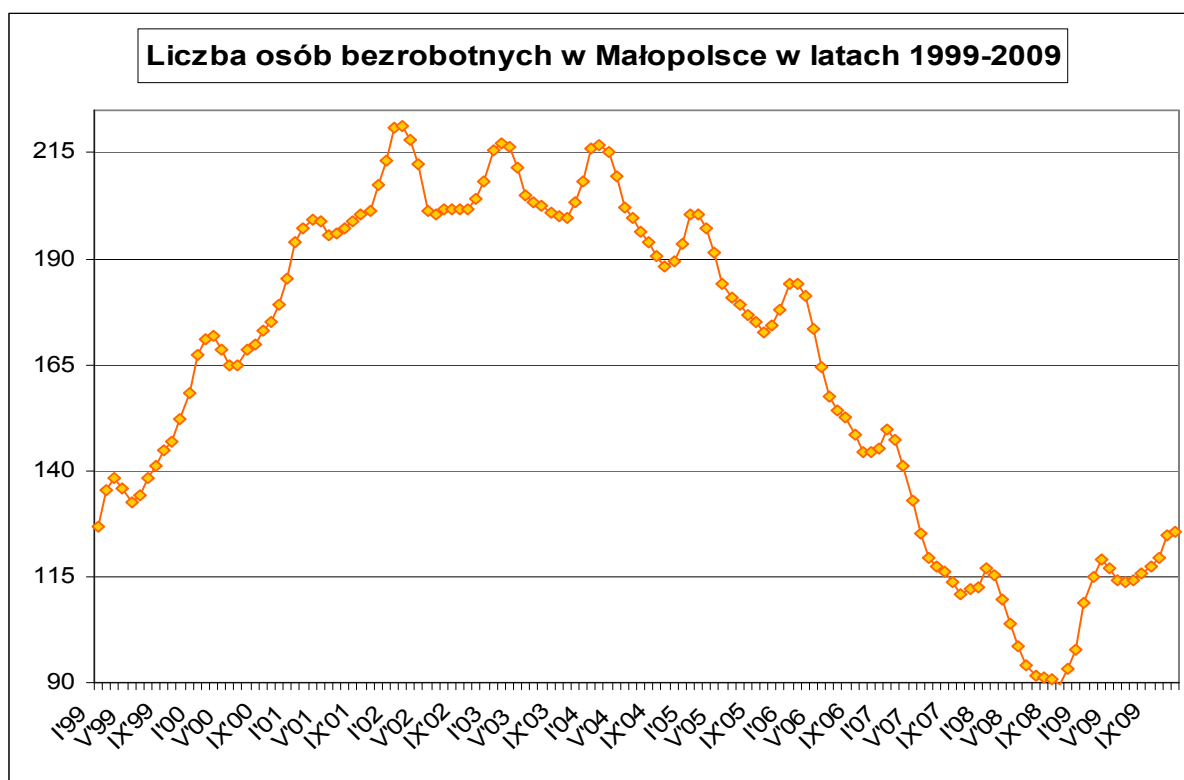
⁷ *Pracodawca – Rynek – Pracownik. Raport z badania zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców 2009*. Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, kwiecień 2010, s. 18.

⁸ *Ibidem*.

Ze względu na większy stopień szczegółowości informacji uzyskiwanej ze statystyk urzędów pracy część opracowania dotycząca bezrobocia oparta będzie o to źródło informacji. W kolejnej części zostanie zaprezentowana informacja o liczbie osób bezrobotnych oraz o grupach w gorszej sytuacji na rynku pracy w ujęciu powiatów województwa małopolskiego.

BEZROBOCIE REJESTROWANE

Począwszy od 2004 roku, aż do 2008 roku liczba osób bezrobotnych w Małopolsce dynamicznie malała. W roku 2009 tak w Polsce, jak i w Małopolsce miał miejsce znaczny wzrost bezrobocia. Wg statystyk powiatowych urzędów pracy na koniec 2008 roku w Małopolsce było 97 813 osób bezrobotnych, natomiast rok później o 32 194 osób więcej, czyli 130 007 osób. Liczba osób bezrobotnych wzrosła więc o 32,9%. W tym samym czasie liczba osób bezrobotnych w Polsce wyniosła 1 892,7 tys., co w porównaniu do roku poprzedniego oznaczało wzrost o 418 948, czyli 28,4%

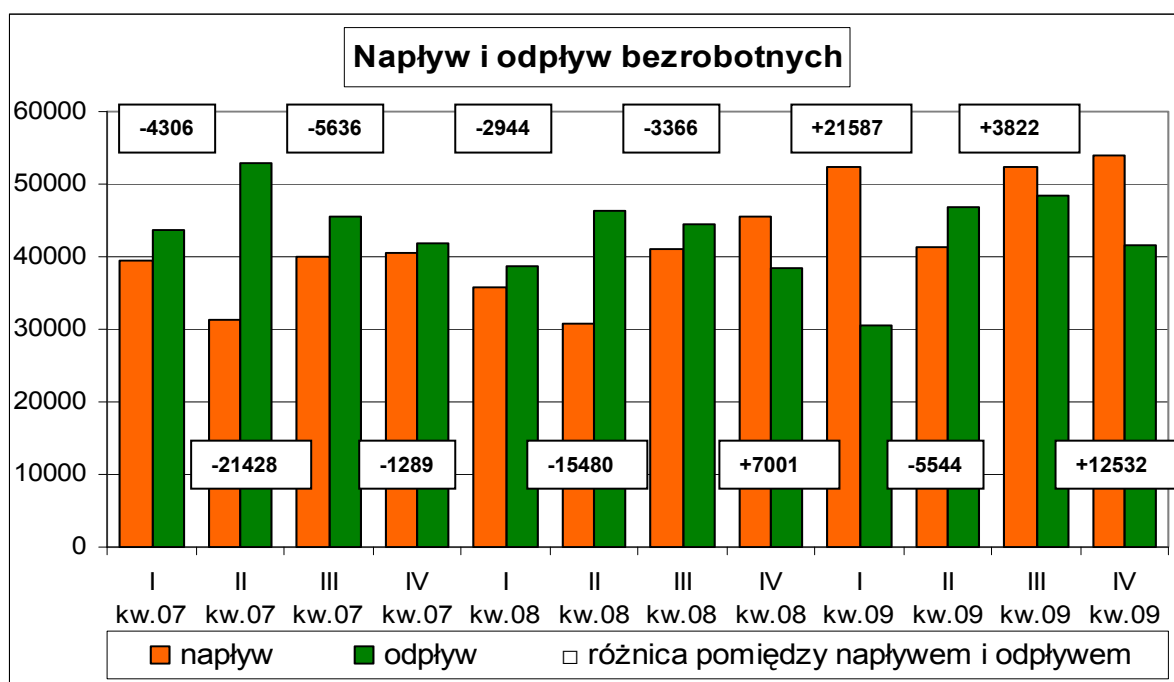

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Przewidywania sprzed roku, dotyczące spowolnienia spadku bezrobocia sprawdziły się. Przyczyn upatrywano w wyczerpaniu się w rejestrach PUP osób dobrze rokujących z punktu widzenia możliwości znalezienia zatrudnienia (w rejestrach pozostały osoby o gorszych

kwalifikacjach), jak również wysokich wzrostach wynagrodzeń w latach 2006-2007, które znacznie podrożyły koszt pracy, co mogło zniechęcać pracodawców do zatrudniania. Na opisywane zagrożenia nałożyło się spowolnienie wzrostu gospodarczego (w 2009 roku wyniósł 1,8%, podczas gdy w 2008 4,8%) na skutek kryzysu w USA oraz krajach UE-15 i części nowych krajów UE (gł. nadbałtyckich). Pogarszanie się sytuacji na rynku pracy było widoczne w rejestrach osób bezrobotnych.

Przez niemal cały 2009 rok liczba osób bezrobotnych rosła. Wyjątek stanowił II kw., gdy liczba osób napływających do rejestrów była mniejsza niż liczba osób wyrejestrowanych. W II kw. liczba osób bezrobotnych zmalała o 5 544, podczas gdy w pozostałych 3 kwartałach miał miejsce wzrost: w I kw. o 21 587, III kw. o 3 822, a w IV kw. o 12 532 osoby. W IV kw. 2008 roku miał miejsce przyrost liczby bezrobotnych o 7 tys. osób, podczas gdy w IV kw. 2009 roku przyrost wyniósł 12 532 osoby. We wszystkich kwartałach 2009 roku w porównaniu do kwartałów 2008 roku sytuacja była gorsza, przyrost liczby osób bezrobotnych *per saldo* był większy.

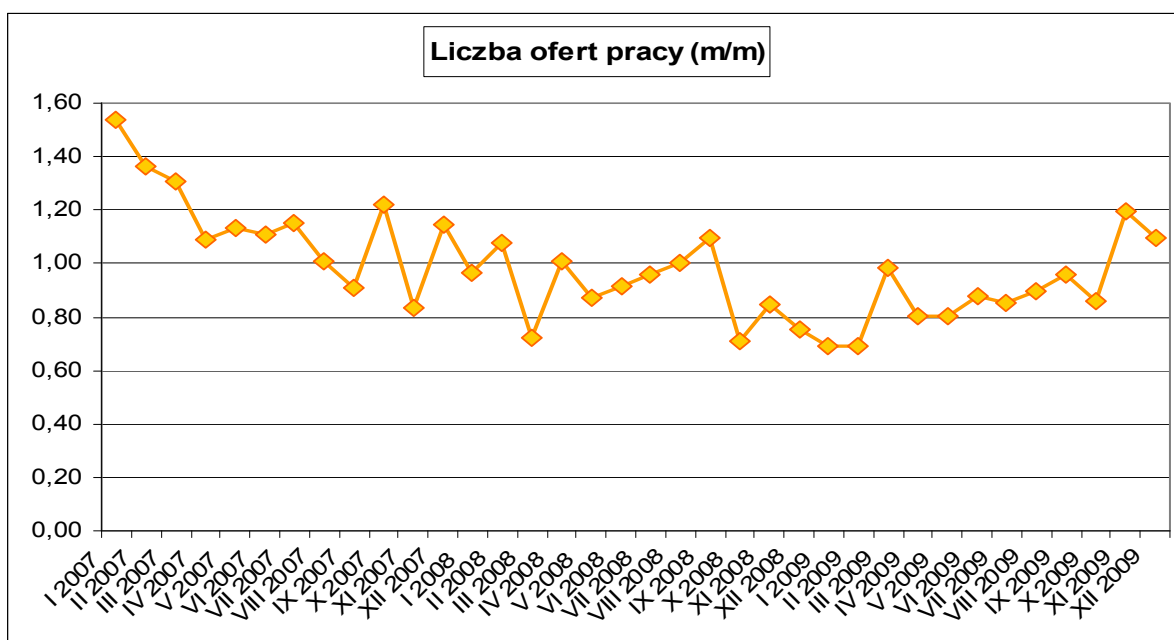

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

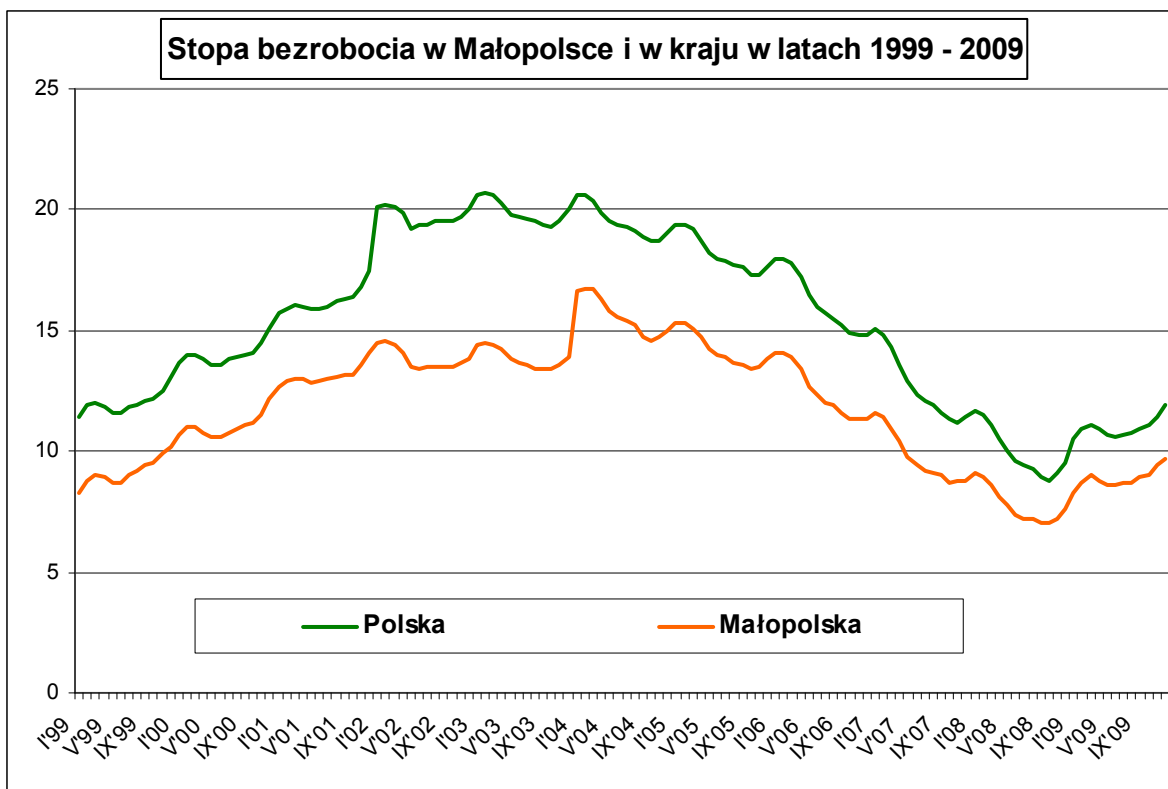
Dotychczasowa dynamicznie zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych w rejestrach wynikająca z utrzymywania się ujemnego salda pomiędzy napływami i odpływami z bezrobocia, po pomyślnych 2006 i 2007 roku (gdy ujemne roczne saldo pomiędzy napływami, a odpływami z rejestrów wynosiło ok. 32 tys.) uległa zatrzymaniu. W 2008 roku w trzech pierwszych kwartałach obserwowaliśmy spadek liczby bezrobotnych wynikający

z pozytywnego salda napływów i odpływów. W porównaniu do roku poprzedniego różnica ta była gorsza. W IV kwartale sytuacja diametralnie się odwróciła – do rejestrów napłynęło o 7 tys. osób więcej, niż z nich odeszło.

W 2009 roku do urzędów pracy w Małopolsce zgłoszono 64 086 ofert pracy o 9 758 (13%) mniej, niż w poprzednim roku oraz o 17 232 (21%) mniej niż w rekordowym pod względem zgłoszonych ofert pracy 2007 roku. W Małopolsce drugi rok z rzędu zaobserwowano spadek liczby ofert pracy. Dopiero z końcem roku - w listopadzie i grudniu - po raz pierwszy od wielu miesięcy liczba ofert pracy była większa, niż w poprzednich miesiącach.

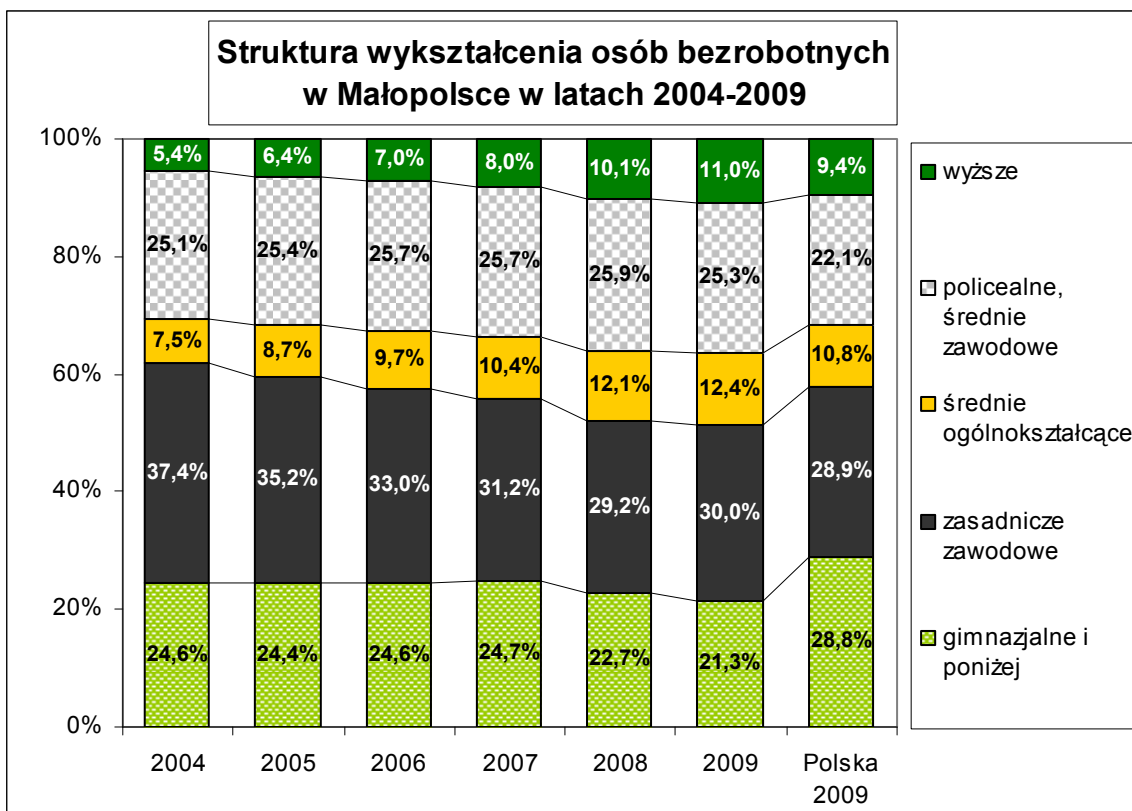
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce na koniec 2008 roku wynosiła 7,6%, podczas gdy w Polsce 9,5%. Różnica wynosiła wtedy 1,9 punktu procentowego. Od początku 2009 roku stopa zaczęła rosnąć – wzrósł też dystans między Polską i Małopolską do 2,2 punktu procentowego w styczniu na korzyść województwa. Świadczy to o mniejszej dynamice wzrostu liczby bezrobotnych w Małopolsce w stosunku do średniej krajowej. Sytuacja w 2009 roku nie wyglądała jednak optymistycznie. Stopa bezrobocia z miesiąca na miesiąc rosła, w grudniu osiągając poziom 9,7 dla Małopolski oraz 11,9 dla Polski, a więc zbliżyła się do poziomu tej z 2007 roku.

Z punktu widzenia miejsca zamieszkania bezrobotnych, mieszkańcy wsi stanowią 55,5% ogółu bezrobotnych. W poprzednim roku udział bezrobotnych zamieszkujących wieś wynosił 54,7%. W ostatnich latach zmniejszające się bezrobocie nie spowodowało zmiany struktury osób bezrobotnych ze względu na miejsce zamieszkania - osoby mieszkające na wsi stanowiły ok. 55% ogółu. Wynika to m.in. stąd, że w Małopolsce udział zamieszkujących wieś jest znacznie wyższy. W Polsce proporcja osób zamieszkałych na wsi i w mieście jest odwrotna, niż w Małopolsce (osoby zamieszkujące na wsi stanowiły 45%).

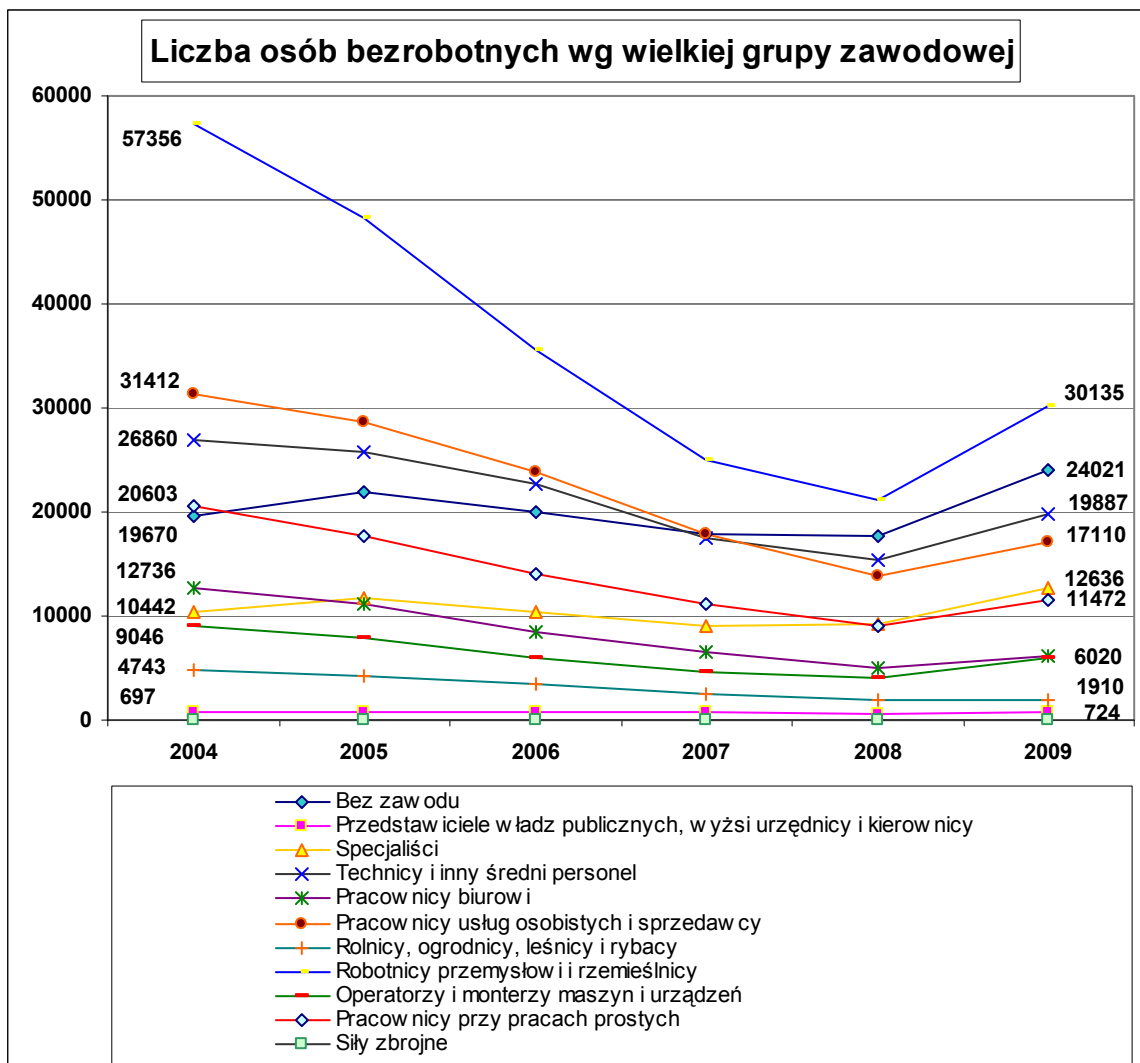

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Bezrobotni w Małopolsce cechują się lepszym wykształceniem, niż średnia dla kraju. W Małopolsce jest mniej osób z wykształceniem gimnazjalnym oraz niższym (21,3% w Małopolsce wobec 28,8% w Polsce), natomiast więcej z wykształceniem wyższym (11% wobec 9,4%), policealnym i średnim zawodowym (25,3% wobec 22,1%) oraz średnim ogólnokształcącym (12,4% wobec 10,8%). Z punktu widzenia zmniejszającego się bezrobocia dobre wykształcenie osób bezrobotnych powinno być ułatwieniem dla aktywizacji tych osób. Zmiany w Małopolsce i Polsce przebiegają w podobnym kierunku. W statystykach wzrasta udział osób z wyższym i średnim wykształceniem, który dokonuje się między innymi za sprawą ubytku osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (spadek udziału z 25,9% do 25,3%). Postępujące zmiany w strukturze wykształcenia osób bezrobotnych przebiegają w tym samym kierunku co zmiany wykształcenia ludności Małopolski w ogóle – wzrasta udział osób z wyższym i średnim poziomem wykształcenia.

Z punktu widzenia zawodów widać, że najliczniej reprezentowani są robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, w której to grupie było 30 135 osób bezrobotnych, stanowiąc 23,2% ogółu. Grupa ta cechowała się równocześnie największą dynamiką wzrostową w stosunku do roku poprzedniego. Zwiększenie się liczby bezrobotnych z tej kategorii wynika przede wszystkim ze spowolnienia gospodarczego w 2009, które odbiło się negatywnie na branży, powodując

m.in. spadek produkcji przemysłowej. Dodatkowo, osobami najczęściej migrującymi do krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego byli robotnicy wykwalifikowani. Kryzys w krajach UE-15 mógł ich skłonić do wcześniejszego powrotu do kraju, a w konsekwencji wzrost liczby bezrobotnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Kolejnymi pod względem liczby osób bezrobotnych są: kategoria „bez zawodu” (24 021, czyli 18,5%), technicy i średni personel (19 887, czyli 15,3%) oraz pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (17 110, czyli 13,2%), które również cechowały się wzrostem liczby osób bezrobotnych w 2009 roku. Spośród wymienionych grup zawodowych w przeciągu ostatnich dwóch lat ze względu na zmienną dynamikę nastąpiła zmiana kolejności grup zawodowych pod względem największej liczby bezrobotnych. Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, ze względu na wzmożone zapotrzebowanie na tą kategorię zawodową oraz związany z tym odpływ osób bezrobotnych z rejestrów spadła z 2, na 4 spośród najliczniej reprezentowanych przez osoby bezrobotne.

Z punktu widzenia zawodów, najliczniej reprezentowanymi wśród osób bezrobotnych są: sprzedawcy (9 463), kucharze (3 772), pracownicy do spraw finansowych i handlowych (3621), ślusarze (3 373), pracownicy obsługi biurowej (2 862), sprzątaczkę (2 837), mechanicy pojazdów samochodowych (2 484) oraz robotnicy pomocniczy w budownictwie (2 416).

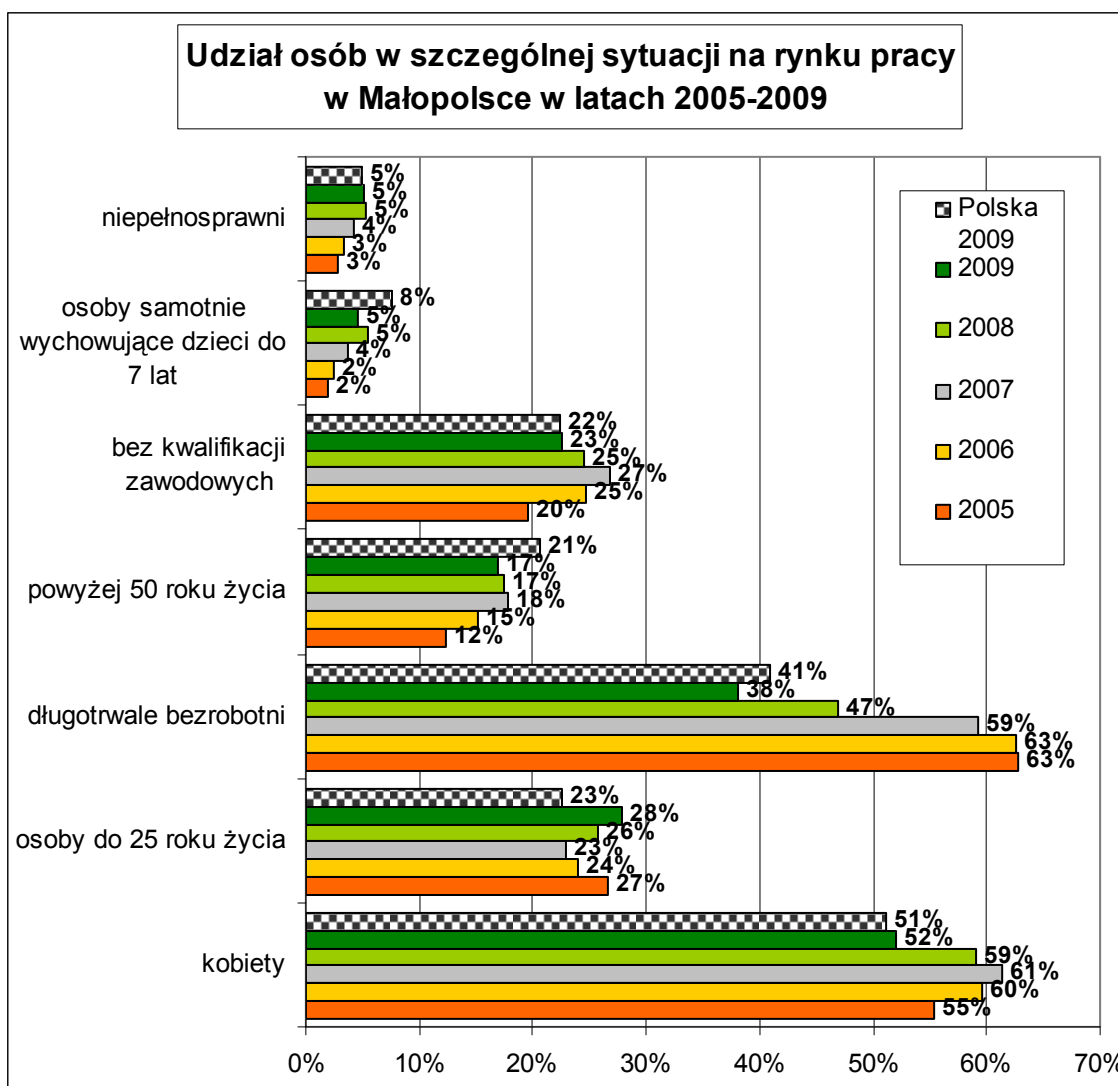
SYTUACJA OSÓB ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY

Zmniejszające się bezrobocie skutkuje w pierwszej kolejności odpływaniem ze statystyk osób o lepszych kwalifikacjach. W wyniku tego w statystykach pozostają osoby posiadające mniejsze szanse znalezienia pracy lub pozbawione motywacji do jej znalezienia (pracujący na czarno, nieaktywni zawodowo). Z tego powodu w sytuacji poprawy sytuacji na rynku pracy w statystykach PUP można obserwować wzrost udziału osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. W momencie pogorszenia sytuacji na rynku pracy mechanizm powinien być odwrotny, udział osób uznanych za te, które są w szczególnej sytuacji na rynku pracy powinien maleć. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wymienia następujące grupy:

- bezrobotni do 25. roku życia,
- bezrobotni długotrwale lub kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
- bezrobotni powyżej 50. roku życia,
- bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego,
- bezrobotni samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18. roku życia,
- bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia oraz
- bezrobotni niepełnosprawni.

Dodatkowo, analiza zostanie poszerzona o kobiety. Aż do 2007 roku ich udział wśród osób bezrobotnych rósł. Dopiero w 2008 roku nastąpiła zmiana sytuacji tej grupy. Udział kobiet zmniejszył się o 2 punkty procentowe (z 61% do 59%). Na koniec 2009 roku ich udział wśród ogółu bezrobotnych spadł do 52%. Trzeci rok z rzędu obserwowany jest także spadek udziału osób długotrwale bezrobotnych. W 2006 roku osoby pozostające bez pracy dłużej niż 12 miesięcy stanowiły 63%, na koniec 2008 roku 47%, a w 2009 już 38%. W 2009 roku wzrósł natomiast udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (z 25 do 29%) oraz osób poniżej 25 roku życia (z 26 do 28%). Wynika to przede wszystkim z zatrzymania polityki zatrudnieniowej firm, która w największej mierze oddziałuje na sytuację młodzieży. Grupa ta

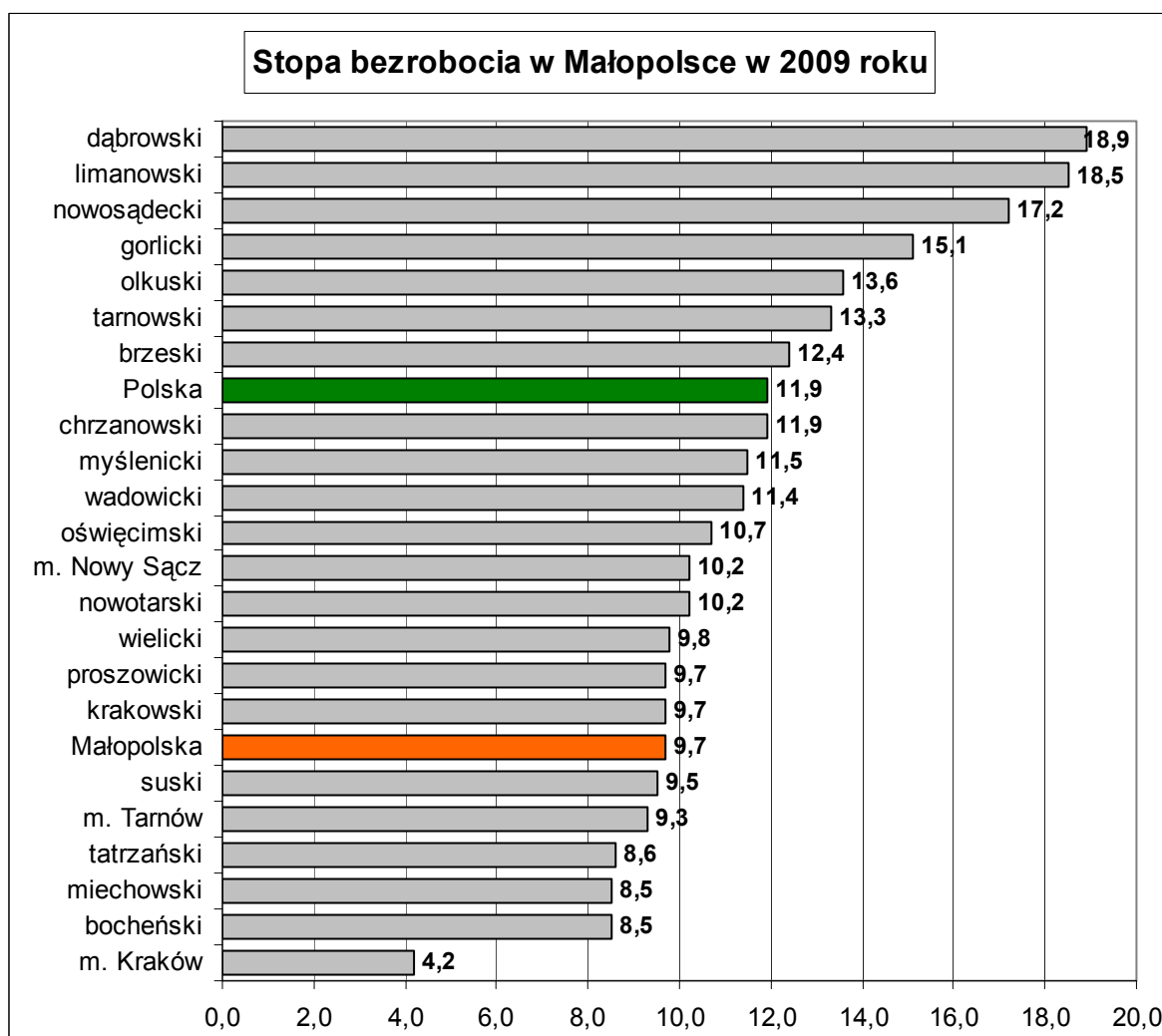
ze względu na brak doświadczenia ma utrudniony start na rynku pracy. Udział osób w tych kategoriach w ogóle bezrobotnych jest też wyższy dla Małopolski niż w skali kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Porównując strukturę osób bezrobotnych w Małopolsce i Polsce widać, że w Małopolsce zdecydowanie większy udział stanowią osoby do 25. roku życia, bez kwalifikacji zawodowych oraz kobiety. Udział osób niepełnosprawnych był w województwie taki sam jak w kraju, natomiast w przypadku pozostałych grup będących w gorszej sytuacji na rynku pracy udział osób bezrobotnych w Polsce jest wyższy niż w Małopolsce. W dalszej części analizy będą zaprezentowane zmiany wartości wskaźników dla poszczególnych powiatów według wymienionych charakterystyk.

Bezrobocie w Małopolsce jest zróżnicowane terytorialnie. Od lat najniższy poziom utrzymuje się w Krakowie (4,2% w 2009), natomiast powiaty o najwyższej stopie bezrobocia z roku na rok ulegają zmianie. W 2009 roku najwyższy poziom bezrobocia miał miejsce w powiecie dąbrowskim (18,9%), który w 2007 roku był na drugim miejscu. Różnica stopy bezrobocia pomiędzy Krakowem a powiatem dąbrowskim w 2009 roku wynosiła 14,7 punktu i jest taka sama jak w 2007 roku, ale wyższa niż w 2008 (13,8). Od 2004 roku różnica ta uległa jednak znacznemu zmniejszeniu (21,8 na 14,7 punktu) i sytuacja w województwie powoli równoważy się.

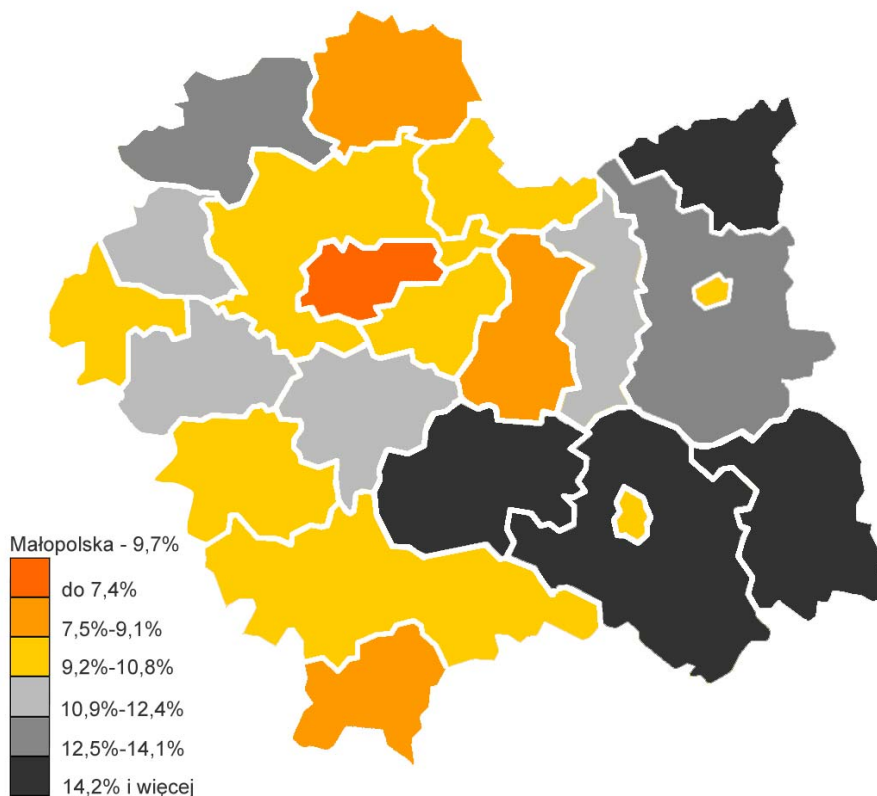

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Powiatami o najniższej stopie bezrobocia obok wspomnianego już Krakowa są: powiat: bocheński (8,5%), miechowski (8,5%), tatrzański (8,6%), miasto Tarnów (9,3%) oraz powiat suski (9,5%). Wszystkie te powiaty lokowały się poniżej średniej wojewódzkiej (9,7%). Z punktu widzenia rozmieszczenia przestrzennego, najniższa stopa bezrobocia charakteryzuje powiaty w bliskim sąsiedztwie Krakowa oraz w powiecie tatrzańskim.

Najwyższa stopa bezrobocia ma miejsce w powiatach znajdujących się we wschodniej części województwa, w tym w powiatach: dąbrowskim (18,9%), limanowskim (18,5%), nowosądeckim (17,2%), gorlickim (15,1%), olkuskim (13,6%), tarnowskim (13,3%) i brzeskim (12,4%). Wymienione powiaty cechują się wyższą niż krajowa stopą bezrobocia (11,9%).

Stopa bezrobocia na koniec 2009 roku

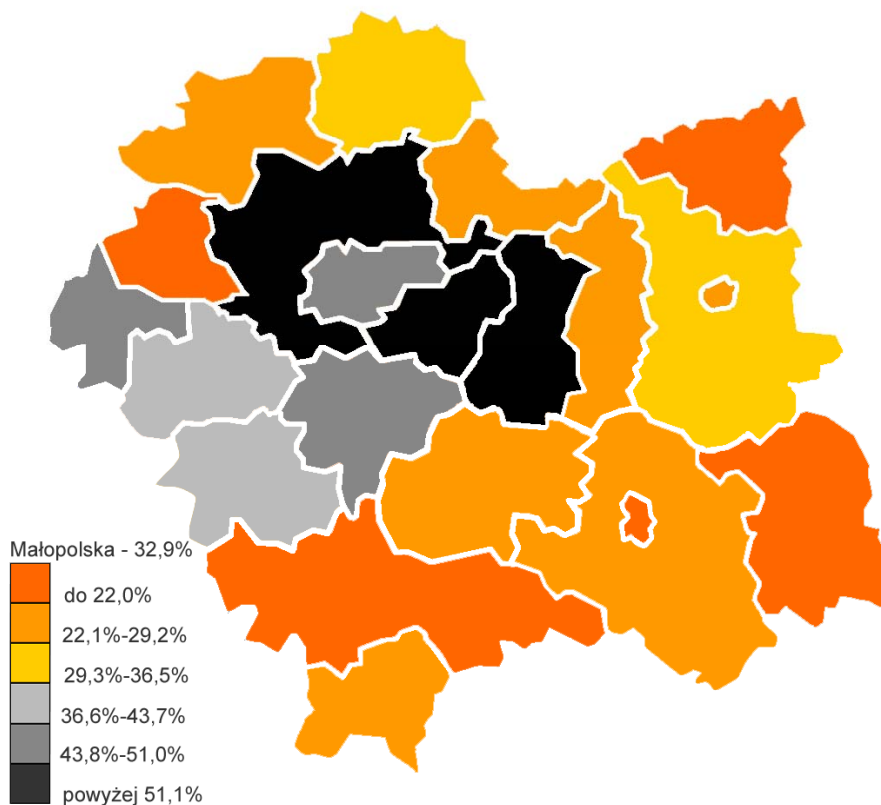

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Istotne w analizie bezrobocia w regionie jest uchwycenie jego zmienności. W niniejszym opracowaniu zmienność bezrobocia będzie mierzona w wartościach względnych, jako różnica liczby bezrobotnych w porównaniu do poprzedniego okresu. W 2009 roku liczba osób bezrobotnych w rejestrach powiatowych urzędów pracy w Małopolsce wzrosła o 32,9% (32 194 osoby). W porównaniu do roku poprzedniego, gdy z rejestrów ubyło 13,1% bezrobotnych (14 789 os.), sytuacja uległa znacznemu pogorszeniu. Do obszarów, w których napływ osób bezrobotnych w 2009 roku był największy należały: powiat wielicki (58,3%), krakowski (56,3%), bocheński (55,6%) oraz miasto Kraków (50,7%) i powiat wadowicki (47%). Widać więc, że najwięcej bezrobotnych napłynęło do urzędów pracy w powiatach graniczących z Krakowem i w samym Krakowie. Wyższy napływ od średniej w województwie wystąpił również w powiatach suskim i tarnowskim.

Powiatami, w których w tym samym czasie napływ bezrobotnych nie był tak wysoki, były przede wszystkim gorlicki (14,8%) i dąbrowski (18,7%).

Zmiana liczby osób bezrobotnych w 2009 roku

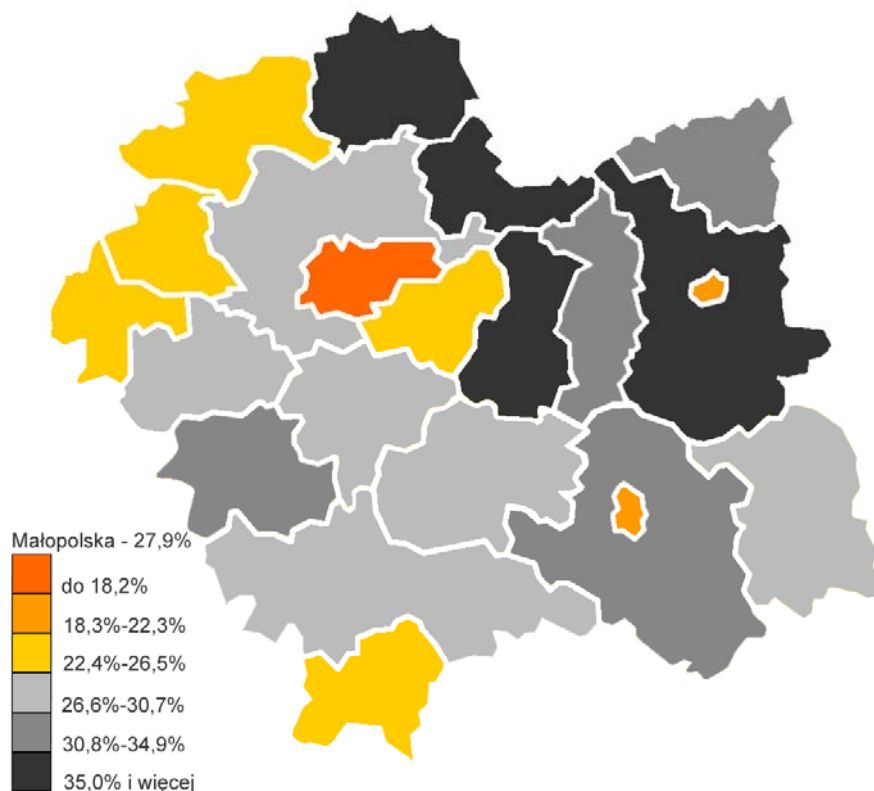
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Pogłębiając analizę sytuacji w zakresie bezrobocia w Małopolsce w ujęciu terytorialnym należy zwrócić uwagę na sytuację osób znajdujących się szczególnej sytuacji na rynku pracy w poszczególnych powiatach. Pierwszą opisywaną grupą są osoby do 25. roku życia.

Udział osób do 25. roku życia wynosi w Małopolsce 27,9% (wzrost od 2008 roku o 2,1 punktu procentowego). Terytorialne rozmieszczenie bezrobotnej młodzieży w Małopolsce jest zróżnicowane. Najniższy poziom bezrobocia wśród osób najmłodszych występuje kolejno w Krakowie (14%), Tarnowie (21,8%), Nowym Sączu (23,8), a także w powiatach oświęcimskim,(24,4%), wielickim (24,5%), chrzanowskim (25%), tatrzańskim (25,7%), olkuskim (25,8%) i wadowickim (27,7). Reszta powiatów przekraczała pod tym względem średnią wojewódzką. Najwyższy udział osób do 25. roku życia wśród bezrobotnych miał miejsce w powiatach proszowickim (42,6%), bocheńskim (39%) oraz miechowskim (36,7%).

Przestrzenne rozlokowanie wartości wskaźnika wskazuje na miasta i na tereny wysoko zurbanizowane jako te, które cechują się niskim udziałem osób młodych wśród bezrobotnych. Przyczyną dla takiej sytuacji może być relatywnie lepsza sytuacja na wskazanych lokalnych rynkach pracy (szczególnie w miastach).

Udział osób do 25 roku życia
w ogóle bezrobotnych w 2009 roku

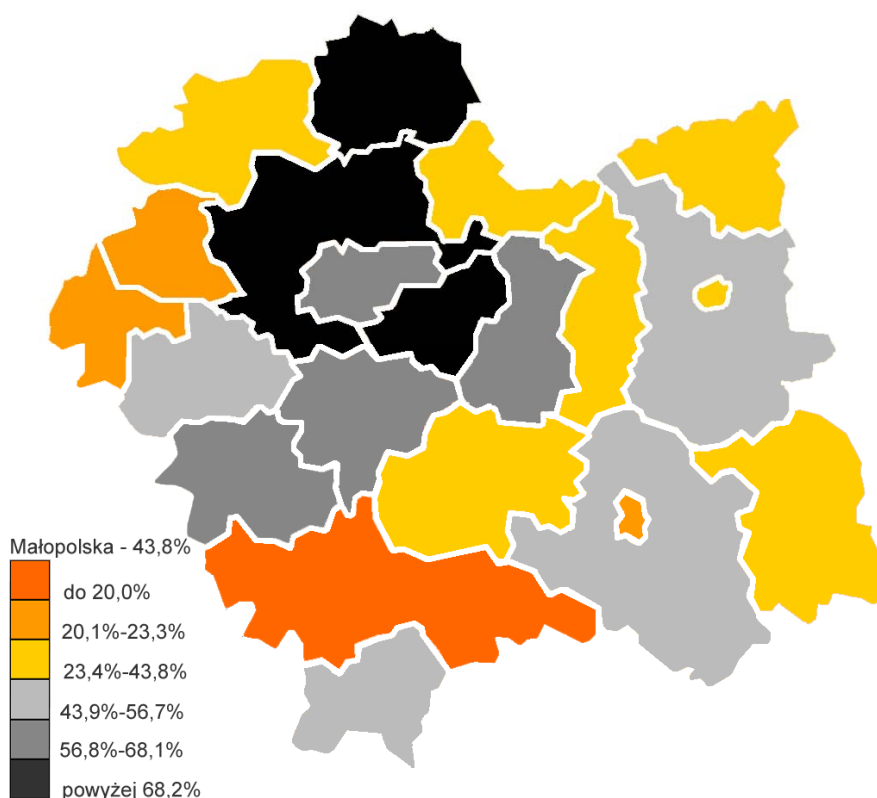
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Problem bezrobocia w Małopolsce w największej mierze dotyka ludzi młodych. Osoby do 25. roku życia w końcu 2008 roku stanowili 26% (w roku 2007 23%).

W województwie małopolskim w 2008 roku liczba osób do 25. roku zmniejszyła się o 556 osób (2,2%), co w porównaniu do 2007 roku było słabym wynikiem. W 2009 roku sytuacja pogorszyła się jeszcze bardziej, gdyż nastąpił wzrost liczby bezrobotnych w omawianej kategorii o 43,8% czyli aż o 11 035 osób. Największy wzrost liczby osób bezrobotnych do 25. roku życia miał miejsce w powiatach: miechowskim (82,9%), krakowskim (77,1%), wielickim (70%), bocheńskim, a także w Krakowie (63,2%). Udział młodzieży w ogóle bezrobotnych jest w tych powiatach wysoki (nie licząc Krakowa i powiatu wielickiego).

W 2009 roku wzrost liczby osób bezrobotnych do 25. roku życia wystąpił we wszystkich powiatach Małopolski. Najmniejszy wzrost w tej kategorii odnotowano w powiatach nowotarskim (13,6%), oświęcimskim (21%) i chrzanowskim (21,2%) Pogorszenie sytuacji osób do 25. roku życia w tak wielu powiatach Małopolski miało wpływ na udział osób z tej grupy w ogóle bezrobotnych. Liczba osób bezrobotnych w 2009 roku wzrosła o 32,9%, natomiast grupa osób do 25. roku życia o 43,8%. Nieproporcjonalna zmiana liczby bezrobotnych w tych grupach w 2009 roku spowodowała, że wzrósł udział osób do 25. roku życia w ogóle bezrobotnych z 25,8% do 27,9 w 2009 roku.

Zmiana liczby osób bezrobotnych do 25. roku życia
w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

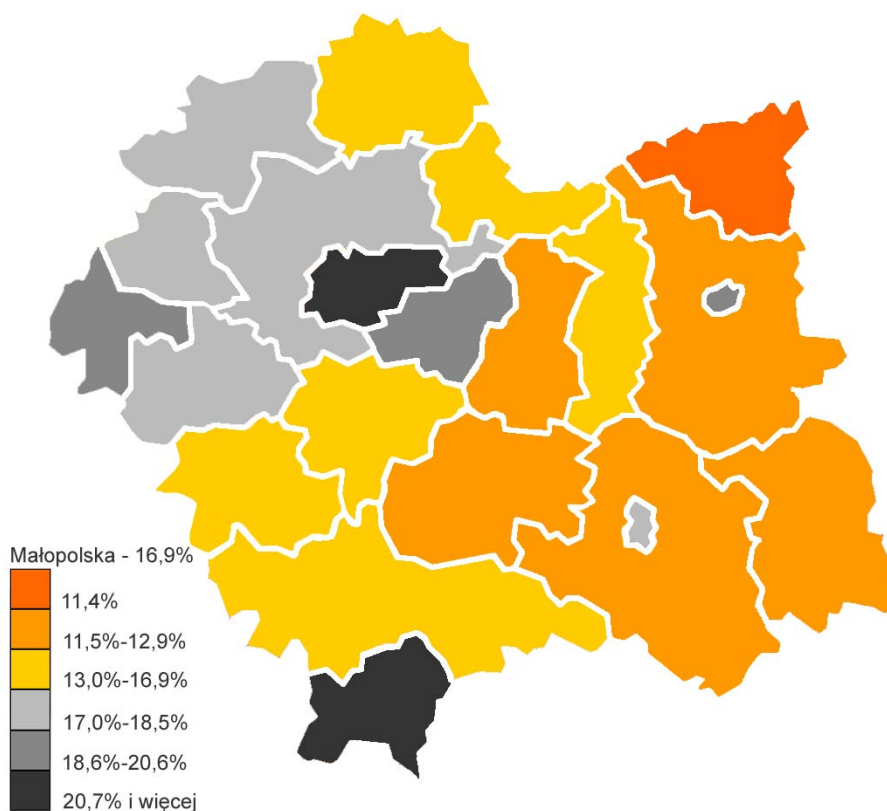
Młodzież jest grupą osób bezrobotnych uznawaną również za będącą w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Grupa ta została wyróżniona ze względu na brak dostatecznych kwalifikacji do wykonywania pracy. Zdobyta wiedza w toku nauki nie poparta doświadczeniem jest często niewystarczająca do podjęcia zatrudnienia. Osoby młode nie posiadają umiejętności poszukiwania pracy, co dodatkowo stanowi utrudnienie dla tej grupy w zadomowieniu się na rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia jest bezpośrednio zależny od koniunktury gospodarczej, dlatego w okresie spowolnienia gospodarczego sytuacja młodzieży uległa znaczącemu

pogorszeniu. Spowodowane jest to przede wszystkim zahamowaniem polityki zatrudnieniowej przez pracodawców.

Drugą z opisywanych grup są osoby powyżej 50. roku życia. Udział osób bezrobotnych w tej grupie w Małopolsce wynosił 16,9%. W ostatnim roku udział osób powyżej 50. roku życia w Małopolsce spadł o 0,5 punktu procentowego. Udział tej grupy dla Małopolski jest dużo niższy od wartości dla Polski (21,6% w 2008 roku), co wskazuje na relatywnie lepszą sytuację w Małopolsce. Wskaźnik udziału osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia przyjmuje niskie wartości w powiatach, w których wskaźnik udziału osób do 25. roku życia był wysoki. Najniższy udział w ogóle bezrobotnych osób powyżej 50. roku życia miał miejsce w powiatach: dąbrowskim (11,4%), nowosądeckim (12%), limanowskim (12,1%), gorlickim (12,3%), bocheńskim (12,6%), tarnowskim (12,9%) oraz proszowickim (13,1%), gdzie stopniowo spada.

Wysoki udział osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia miał miejsce w tych samych powiatach co w poprzednim roku tj. w Krakowie (26,1%), powiatach tatrzańskim (22,1%) oraz wielickim (20,6%) oraz Tarnowie (20,2%).

Udział osób powyżej 50 roku życia
w ogóle bezrobotnych w 2009 roku

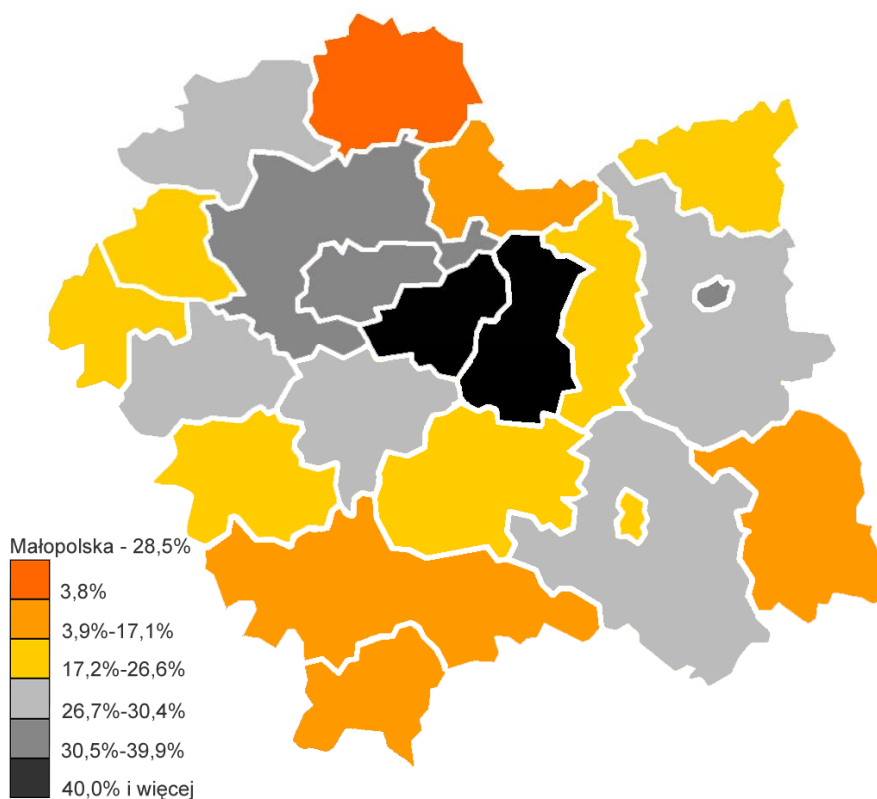

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Średnio w Małopolsce liczba osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia zmniejszyła się o 15% w 2008 roku (ubytek o 3 014 osób), ale już w 2009 wzrosła o 28,5% (4870 osób) osiągając poziom wyższy niż w 2007 roku. Powiatami, które odnotowały największy wzrost były wielicki (53,1%), bocheński (51,3%), krakowski (39,9%), a także w Krakowie (39,3%) i Tarnowie (33,5%). W powiatach tych (poza wielickim) utrzymywał się wyższy od średniej udział osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia.

Porównując liczbę osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia do tej sprzed roku widać, że w Małopolsce występowały powiaty, które cechowały się wzrostem liczby osób w tej grupie. Należały do nich powiat myślenicki (8,1%), miasto Tarnów (2,5%), oraz powiat proszowicki (1,4%).

Zmiana liczby osób bezrobotnych
powyżej 50 roku życia w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

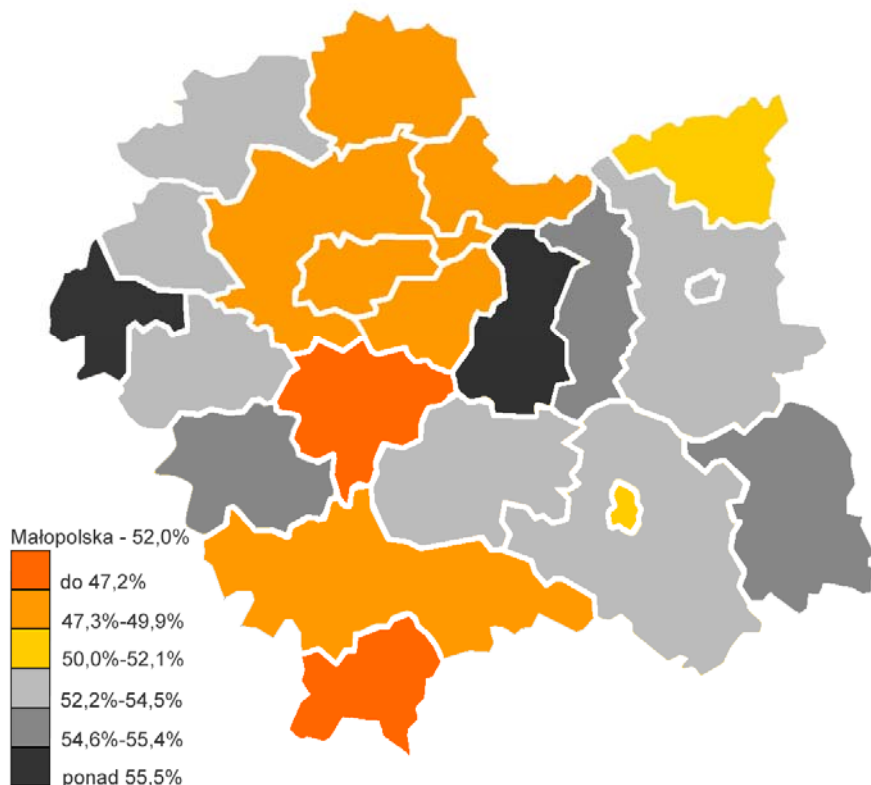
Kolejne opisywane charakterystyki odnoszą się do sytuacji kobiet. W kontekście wskaźników aktywności zawodowej oraz zatrudnienia wskazywane było, że kobiety w mniejszym stopniu uczestniczą w rynku pracy, co związane jest w dużej mierze z pełnieniem przez nie funkcji

opiekuńczych nad osobami zależnymi (najpierw w młodości nad dziećmi, osobami chorymi oraz starszymi, z kolei na starość nad wnukami).

W 2009 udział kobiet w statystykach bezrobotnych w Małopolsce zmalał o 7 punktów procentowych i wyniósł 52% (średnia dla Polski jest niższa i wynosi 51%). Najniższy udział bezrobotnych kobiet miał miejsce w powiecie tatrzańskim - kobiety bezrobotne stanowiły mniejszość (42,3%) i w porównaniu do poprzedniego roku jeszcze poprawiły swoją sytuację (w 2008 roku stanowiły 44,9%). Kolejne po względem najmniejszego udziału bezrobotnych kobiet w ogóle bezrobotnych były powiaty: myślenicki (46,1%), proszowicki (48,5%), miasto Kraków oraz powiat nowotarski (48,6%), a w dalszej kolejności powiaty krakowski, wielicki, miechowski, Nowy Sącz i dąbrowski. Wszystkie wymienione powiaty posiadały odsetek niższy od średniej wojewódzkiej. Z małymi wyjątkami przestrzenne rozłożenie udziału bezrobotnych kobiet pokrywa się ze stopą bezrobocia. Tam gdzie stopa bezrobocia jest najniższa, udział bezrobotnych kobiet również jest niski. Udział bezrobotnych kobiet jest najniższy na Podhalu oraz w Krakowie i jego otoczeniu. Przyczyną takiego rozłożenia bezrobocia ze względu na płeć może być to, że w Krakowie i na Podhalu sektorem dającym największe zatrudnienie są usługi, w których tradycyjnie zatrudnienie kobiet jest wyższe.

Najwyższy udział bezrobotnych kobiet w rejestrach PUP ma miejsce w powiecie bocheńskim (58,1%), choć i tak nastąpił tu spadek o ponad 13 punktów procentowych w porównaniu do sytuacji z 2008 roku. Kolejnymi o dużym udziale kobiet w ogóle bezrobotnych są powiaty: oświęcimski (57%), gorlicki (55,4%), brzeski (55,2%), suski, chrzanowski (54,4%) oraz limanowski (54,2%). We wszystkich tych powiatach udział kobiet spadł w stosunku do roku poprzedniego.

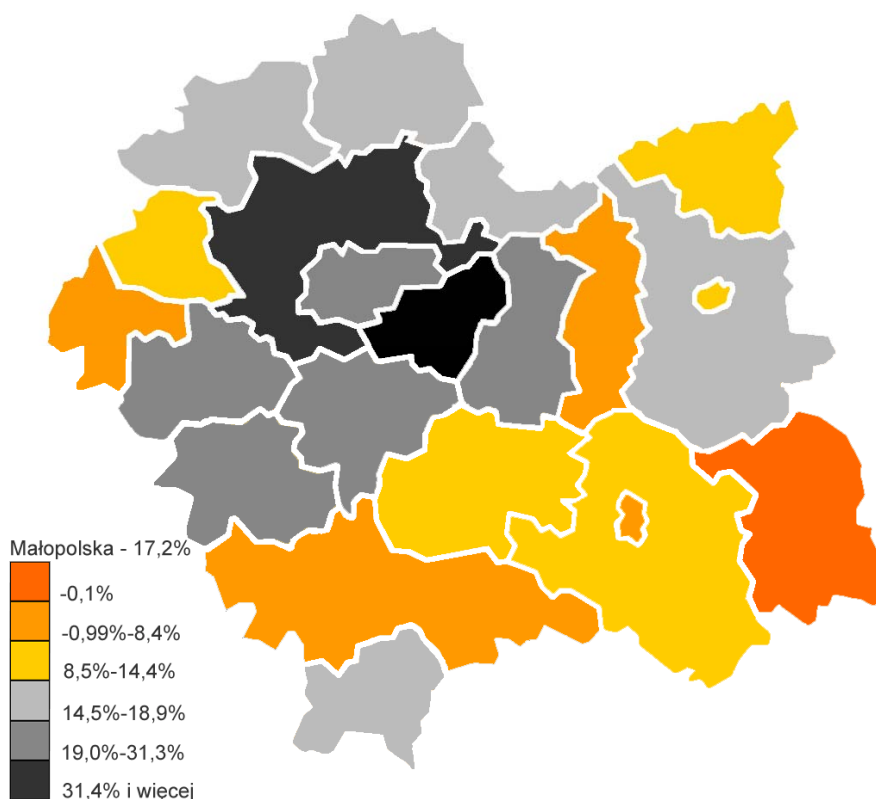
Udział bezrobotnych kobiet
w ogóle bezrobotnych w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

W 2009 roku liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 9 923 osoby, czyli o 17,2%, uzyskując poziom zbliżony do tego w 2007 roku. Biorąc pod uwagę, że w tym samym czasie udział bezrobotnych kobiet zmalał, widzimy, że napływ fali bezrobotnych do rejestrów urzędów pracy w 2009 roku odbył się głównie za sprawą mężczyzn. Zapewne dużą część z tych osób stanowili robotnicy zwalniani wskutek spadku produkcji w przemyśle, a także przedstawiciele grupy zawodów technikalnych. W roku 2008 generalnie w całym województwie miał miejsce spadek liczby bezrobotnych kobiet (niewielki wzrost wystąpił wówczas tylko w Tarnowie oraz powiecie proszowickim). Natomiast w 2009 we wszystkich powiatach liczba bezrobotnych kobiet wzrosła, z wyjątkiem powiatu gorlickiego, w którym utrzymała się na tym samym poziomie co w roku poprzednim.

Zmiana liczby bezrobotnych kobiet w 2009 roku

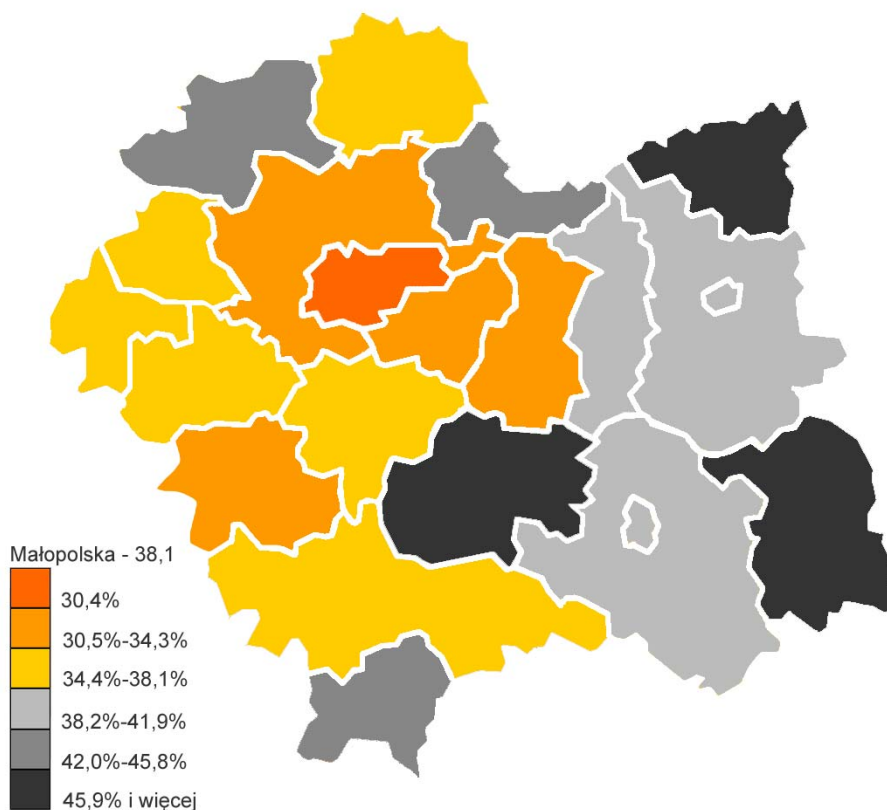
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Kolejną grupą osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, według ustawy, są osoby długotrwale bezrobotne⁹. W przypadku tej grupy osób trudno będzie wskazać na charakterystykę jednoznacznie odróżniającą ją od pozostałych grup. Wynika to stąd, że o wyznaczeniu wszystkich powyżej opisanych grup decydują cechy społeczno-demograficzne (wiek, płeć, czy posiadane kwalifikacje) utrudniające znalezienie pracy, podczas gdy o wydzieleniu długotrwale bezrobotnych decyduje czas pozostawania bez pracy.

W 2009 roku udział osób długotrwale bezrobotnych w Małopolsce w stosunku do ogółu bezrobotnych wyniósł 38% i był niższy od wartości sprzed roku o 9 punktów procentowych (w 2008 roku 47%). Średnia dla Polski była wynosiła 41%).

⁹ W myśl Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy bezrobotnym długotrwale – jest to osoba bezrobotna pozostająca w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Udział osób długotrwale bezrobotnych w 2009 roku

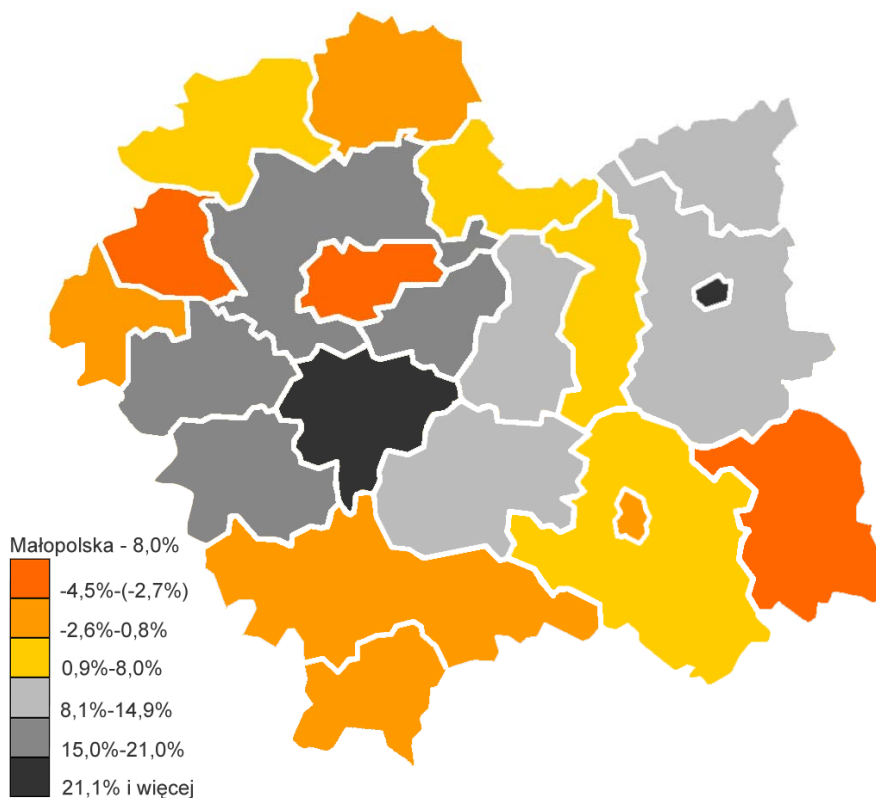
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

W 2009 roku najniższy udział osób długotrwale bezrobotnych miał Kraków (26,6%) oraz powiaty: bocheński (27,1%), suski (27,8%), wielicki (29,7%) oraz krakowski (29,8%). Są to powiaty, które w 2009 roku cechowały się największym napływem osób bezrobotnych. Pojawienie się nowych osób bezrobotnych w statystykach PUP spowodowało spadek udziału tych, którzy bez pracy pozostają dłużej niż 12 miesięcy. Obserwowane zjawisko niskiego udziału osób długotrwale bezrobotnych ma charakter ściśle statystyczny.

Najwyższy udział osób długotrwale bezrobotnych utrzymuje się w powiatach: dąbrowskim (58,1%), limanowskim (49,6%) oraz gorlickim (48,8%), choć z powodu napływu bezrobotnych pozostawał znacząco niższy niż w 2008 roku.

Pomimo zmniejszenia się udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych, ich liczba w 2009 roku wzrosła o 3 682 osoby w skali województwa (wzrost o 8%). W porównaniu do ogólnego wzrostu liczby bezrobotnych w 2009 roku (ponad 32%), widać, że osób bezrobotnych długotrwale przyrosło proporcjonalnie mniej.

Zmiana liczby osób długotrwale bezrobotnych w 2009 roku

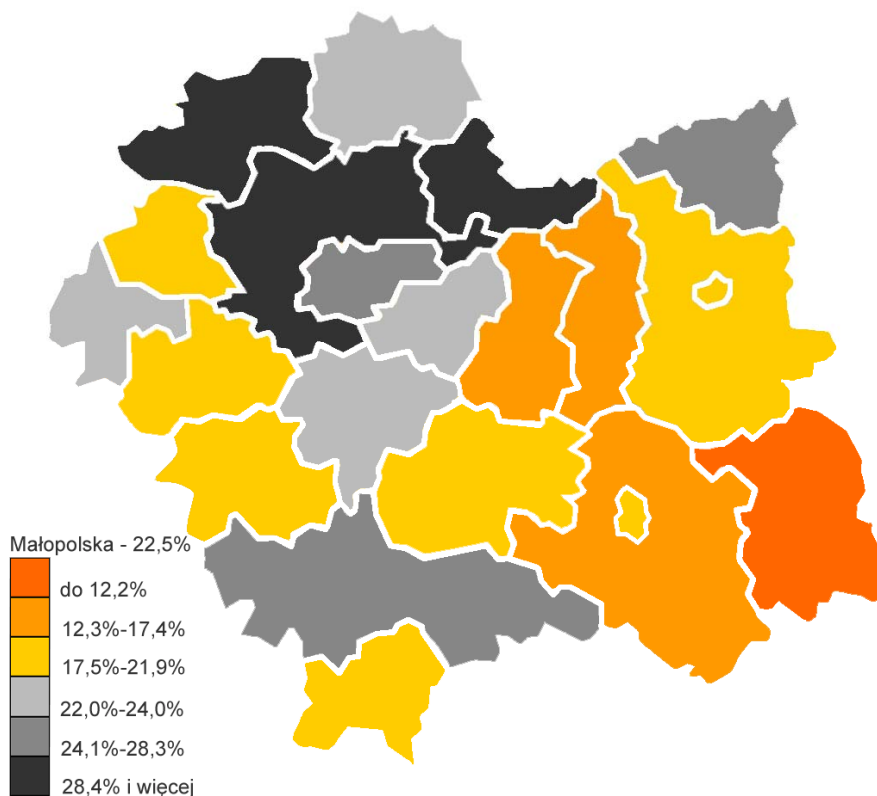
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

W większości powiatów województwa małopolskiego liczba osób długotrwale bezrobotnych wzrosła. Największy napływ do tej grupy miał miejsce w powiecie myślenickim (wzrost o 32,7%), Tarnowie (25,6%), powiecie krakowskim (21%), a także wadowickim (19,9%), wielickim (18,2%) i suskim (15,8%). Powiaty, w których nie zanotowano wzrostu w tej kategorii to: Kraków (spadek o 4,5%), powiat chrzanowski (-3,8%), gorlicki (-2,7%), Nowy Sącz (-0,5%), a także powiat tatrzański (-0,1%).

Ostatnią opisywaną grupą są bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych. Są to osoby, które nie posiadają kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu. Grupa osób bez kwalifikacji zawodowych w 2009 stanowiła 22,5% i drugi rok z rzędu uległa zmniejszeniu. Porównując udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w Małopolsce do występujących w Polsce widać, że sytuacja na regionalnym rynku pracy była lepsza - w Polsce udział osób w tej kategorii był mniejszy i wynosił 22%.

Najmniejszy udział osób bez kwalifikacji zawodowych utrzymywał się w powiatach gorlickim (12,2%), bocheńskim (15,4%), nowosądeckim (16,7%), brzeskim (17,4%) oraz w tatrzańskim (18,8%), tarnowskim i wadowickim (19,6%), a także w Tarnowie (20,3%). Powiatami o najgorszej sytuacji pod względem udziału osób bez kwalifikacji zawodowych były: proszowicki (30,4%), krakowski (30,1%), olkuski (29,1%) oraz nowotarski (28,3%).

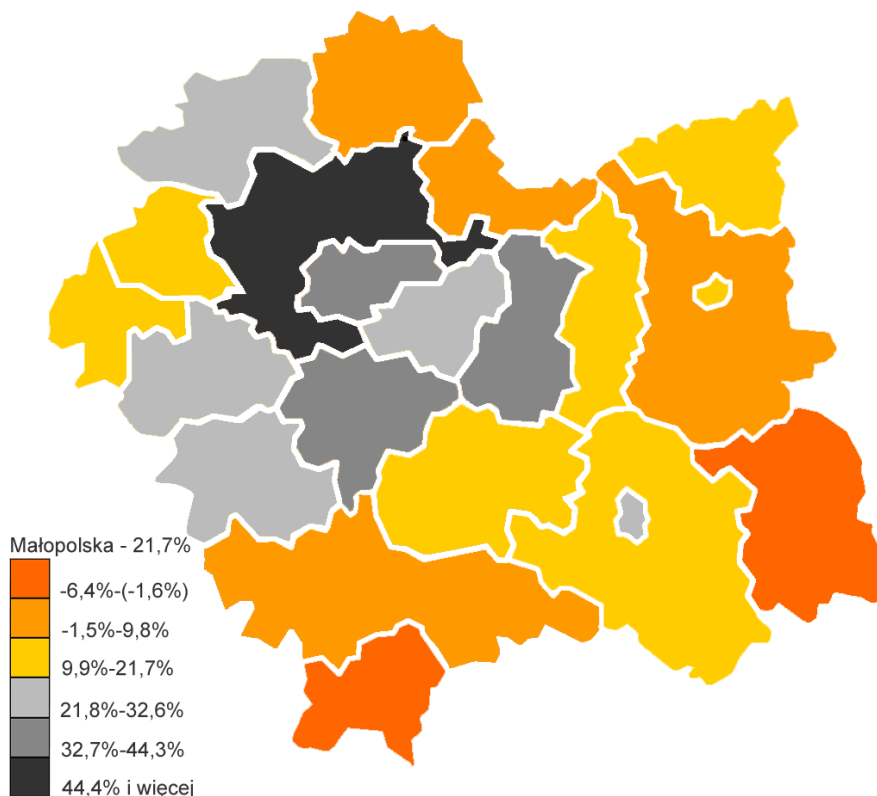
Udział osób bez kwalifikacji
w ogóle bezrobotnych w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

W ciągu ostatniego roku w Małopolsce liczba osób bez kwalifikacji zawodowych wzrosła o 5 217 osób (21,7%). W porównaniu do poprzedniego roku, gdy w praktycznie wszystkich powiatach nastąpił spadek w omawianej kategorii, należy mówić o pogorszeniu. Liczba osób bez kwalifikacji wzrosła w każdym z powiatów, z wyjątkiem gorlickiego (spadek o 6,4%) oraz tatrzańskiego (-1,6%). W 2008 roku to powiat wadowicki był tym, który zanotował największy spadek (-47%).

Zmiana liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji w 2009 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w Małopolsce

Sytuacja w ostatnim roku pogorszyła się we wszystkich trzech analizowanych obszarach. Zmiana wartości współczynnika aktywności zawodowej, wskaźnika zatrudnienia oraz stopy bezrobocia w Małopolsce była mniej korzystna w porównaniu do Polski. Małopolska w rankingu województw straciła w każdym z analizowanych wymiarów o jedną pozycję.

Zmiana sytuacji na rynku pracy jest bezpośrednim wynikiem kryzysu światowego oraz spowolnienia gospodarczego w Polsce. Pracodawcy ograniczyli zatrudnianie nowych pracowników, niektórzy z nich zmuszeni byli do zwolnień. O zmniejszającym się zapotrzebowaniu na pracowników świadczy również liczba ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy, które odnotowują najniższy poziom od dwóch lat. W końcu 2009 roku dało się obserwować nieznaczny wzrost liczby ofert pracy. Zmiana ta może być początkiem nowego wzrostowego trendu i być zapowiedzią poprawy sytuacji na rynku pracy. Prawdopodobnie w całym 2010 sytuacja na rynku pracy nie ulegnie znaczącym zmianom.

Ogólnie, powiatami, które cechują się najlepszą sytuacją z punktu widzenia małego udziału osób z grup będących w najgorszej sytuacji na rynku pracy oraz odpływu tych osób

z rejestrów bezrobocia należą powiaty: nowotarski, proszowicki, brzeski, gorlicki, miechowski i miasto Kraków. Drugą grupą powiatów o umiarkowanej wartości wskaźników oraz zmian wartości tych wskaźników należą: chrzanowski, dąbrowski, oświęcimski, tatrzański, nowosądecki oraz miasta Nowy Sącz i Tarnów. Trzecią grupą o najslabszej sytuacji (relatywnie największy udział osób grup będących w najgorszej sytuacji na rynku pracy oraz najmniejszym odpływ tych osób z rejestrów bezrobocia) należą powiaty: wielicki, wadowicki, krakowski, myślenicki, limanowski, tarnowski, suski, olkuski i bocheński.